

วิชาสถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญ

PPA1106

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หมู่เรียน	รหัสเข้าชั้นเรียน
P11	aztuihzk
P12	rt3z4bka
P13	c4f4o7cx
P01	hpxgy3dc

สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญ

คำอธิบายรายวิชา

วัตถุประสงค์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ชนิดต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ กำเนิดหรือการสถาปนารัฐธรรมนูญ อำนาจอธิปไตยและการปกครองแบบประชาธิปไตย การแบ่งอำนาจและรูปของรัฐบาลต่าง ๆ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล นอกจากนั้นยังจะศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของการปกครองไทยก่อนมีรัฐธรรมนูญโดยสังเขป และ องค์การปกครองตามรัฐธรรมนูญของไทย ความเกี่ยวพันระหว่างสถาบันการเมือง และการปกครองท้องถิ่น

เนื้อหาแต่ละสัปดาห์ที่เรียน

ครั้งที่เรียน	เนื้อหา
1-3	ทบทวนเนื้อหาที่เรียนมา
4-6	นำเสนอรายงานส่วนแรก (สถาบันทางการเมือง)
7	สอบกลางภาค
8	การดูงานนอกสถานที่ (รัฐสภา) หรือกิจกรรมรัฐสภาจำลอง
9-10	รัฐธรรมนูญ
11-14	นำเสนอรายงานส่วนที่ 2 (รัฐธรรมนูญ)
15-16	ทบทวน และสอบปลายภาค

วันที่	หัวข้อในการเรียน
9/12 ธ.ค. 68	แนวทางการเรียนการสอน
16/19 ธ.ค. 68	ทบทวนพื้นฐานเนื้อหาเก่า
23/26 ธ.ค. 68	สถาบันทางการเมือง
30 ธ.ค.68 / 2 ม.ค. 69	หยุดทำรายงาน
6 / 9 ม.ค. 69	หยุดทำรายงาน
13 / 16 ม.ค. 69	นำเสนอรายงาน กลุ่ม 1-3 สถาบันนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ
20 / 23 ม.ค. 69	นำเสนอรายงาน กลุ่ม 4-5 ระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง
27/30 ม.ค. 69	สอบกลางภาค
3/6 ก.พ. 69	รัฐธรรมนูญ
10 / 13 ก.พ. 69	นำเสนอรายงานรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 1-5
17 / 20 ก.พ. 69	นำเสนอรายงานรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6-10
24 / 27 ก.พ. 69	นำเสนอรายงานรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 11-15
3 / 6 มี.ค. 69	หยุดมาฆบูชา
10 / 13 มี.ค. 69	นำเสนอรายงานรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16-20
17 / 20 มี.ค. 69	สอบปลายภาค
หมายเหตุ	10/13 ก.พ. ไปดูงานรัฐสภา

การติดต่อ

E-mail jrapeepat@gmail.com

เบอร์โทรศัพท์ 09-72700158

ห้องทำงาน ตึกคณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ (ห้องสาขาชั้น 2)

เกณฑ์การให้คะแนน

◎ คะแนน 100 คะแนน

• รายงาน	40	คะแนน
• รายงานกลุ่มก่อนกลางภาค	20	คะแนน
• รายงานคู่มือหลังกลางภาค	20	คะแนน
• สอบกลางภาค	25	คะแนน
• สอบปลายภาค	25	คะแนน
• เข้าห้องและมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	10	คะแนน

รายงานก่อน
สอบกลางภาค

รายงานก่อนสอบกลางภาค

ให้นักศึกษา รวมกลุ่มกัน 5 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นหัวข้อรายงานดังนี้

- 1.สถาบันนิติบัญญัติ
- 2.สถาบันบริหาร
- 3.สถาบันตุลาการ
- 4.กลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง
- 5.ระบบราชการไทย

รายงานก่อนสอบกลางภาค

การให้คะแนน ตัวเล่มรายงาน (10 คะแนน)

1.ปก

2.สารบัญ

3.เนื้อหา เช่น

- ที่มาของของหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย
- องค์ประกอบ
- หน้าที่การทำงานของสถาบันต่าง ๆ
- ความสำคัญของสถาบัน

4. บรรณานุกรม***หนังสืออย่างน้อย 2 เล่ม ***

****ให้ใช้ตัวหนังสือ th sarabun psk ขนาด 16

รายงานก่อนสอบกลางภาค

การนำเสนอ (10 คะแนน)

- โดยการนำเสนอ จะต้องไม่มาอ่าน
- ให้ทำการอธิบาย รายงานสิ่งที่ตนเองไปค้นหา

รายงานก่อน
สอบปลายภาค

ขั้นตอนการทำรายงาน

นักศึกษาจับคู่ หรือทำคนเดียว

**** ถ้าทำกลุ่มต้องเลือกหัวข้อด้านบนให้เต็มก่อน ****

แล้วศึกษารัฐธรรมนูญที่จับสลากได้โดยศึกษาในประเด็นดังนี้

1.ปก

2.สารบัญ

3.เนื้อหา

- ที่มาของรัฐธรรมนูญ
- สรุปมาตราต่าง ๆ และประเด็นที่สำคัญ
- วิเคราะห์ข้อดี/เสีย

4. ****ให้ใช้ตัวหนังสือ **th sarabun psk** ขนาด 16

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 (รัฐธรรมนูญตุ้มแดงหรือรัฐธรรมนูญไต้ตุ้ม)
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

-
7. รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502
 8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511
 9. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515
 10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
 11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
 12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520
 13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
 14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

-
15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
 16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน)
 17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
 18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557
 20. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การเข้าห้องและการเรียน

1. การลา

- ในกรณี ลาป่วย ต้องมีใบรับรองแพทย์ ชัดเจน (ให้คะแนน)
- ในกรณี ลาป่วย ไม่มีใบรับรองแพทย์ (ไม่ให้คะแนน)

2. การลากิจ

- ในกรณี จำเป็น ให้ผู้ปกครอง ลงรายชื่อรับรองในจดหมาย (ให้คะแนน)
- ในกรณี ไม่มีผู้ปกครองรับรอง (ไม่ให้คะแนน)

3. หากถึงกำหนดส่งงาน ขอเลื่อน ไม่ให้คะแนนทุกกรณี

เกณฑ์การให้คะแนน

◎ ระดับคะแนนตัวอักษร ผลการศึกษา ค่าระดับคะแนน

เกรด	ระดับคะแนน	ช่วงคะแนน
A	4	86-100
A-	3.75	82-85
B+	3.50	78-81
B	3	74-77
B-	2.75	70-73
C+	2.50	66-69
C	2.0	62-65
C-	1.75	58-61
D+	1.50	54-57
D	1	50-53
D-	0.75	46-49
F	0	ต่ำกว่า 46

เอกสารและตำราเรียน

ลิขิต อีรเวดิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2550.

จักษ์ พันธุ์ชูเพชร, การเมืองการปกครองไทย:มิติต่างประวัติศาสตร์และสถาบัน
ทางการเมือง . ปทุมธานี : **Punch Group, 2553.**

บุษอริ ยีหมะ. (2554). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิตย์ จุมปา, วิพากษ์การปฏิรูปรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2550.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณัฐกร วิทิตานนท์, หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญ

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หัวข้อในการบรรยาย

ทบทวนเนื้อหาที่เคยเรียน

- 1) ความหมายของ “รัฐ”
- 2) แนวทางการมองหรือการศึกษา รัฐ
- 3) องค์ประกอบของรัฐ
- 4) ทฤษฎีการกำเนิดรัฐ
- 5) ประเภทของรัฐ

ชนเผ่า

● <https://www.bbc.com/thai/international-51951969>

จักรภพตะวันออก

https://www.silpa-mag.com/history/article_77951

นครรัฐ

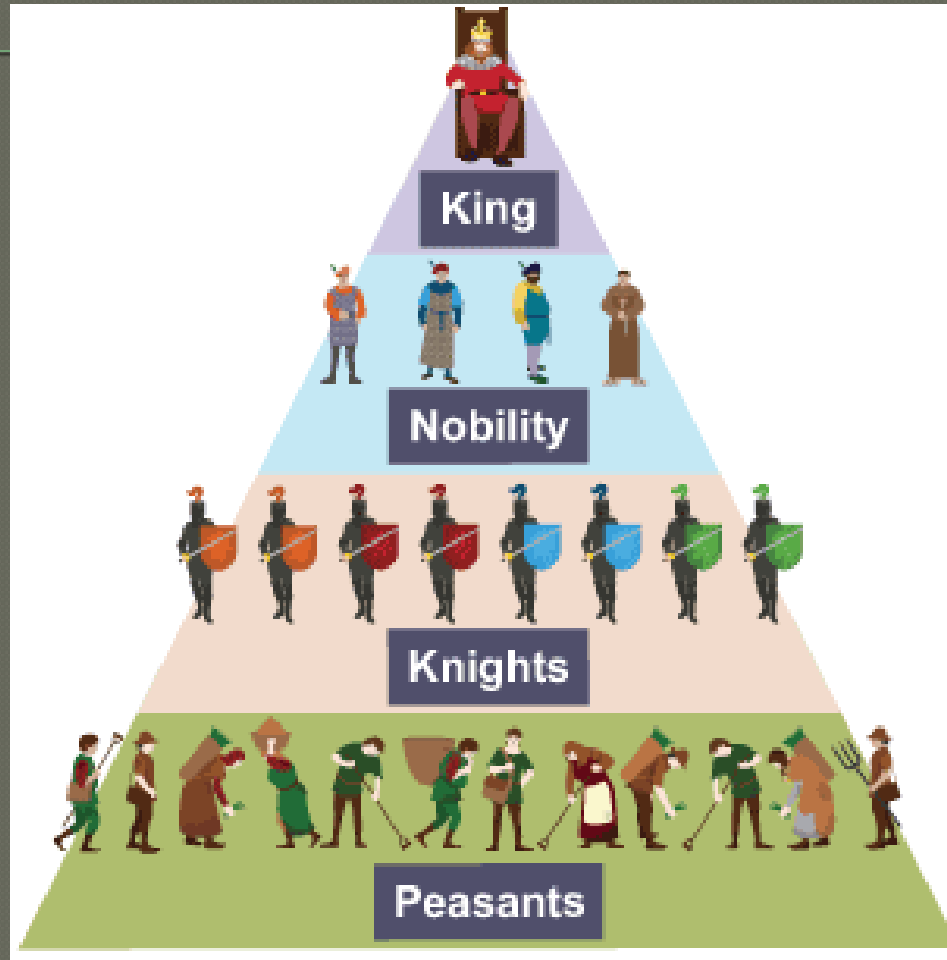

https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_7927348

จักรวรรดิ (Empire)

รัฐศักดินา (Feudal State)

◉ <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zct4r2p>

รัฐสมัยใหม่และรัฐชาติ

https://www.silpa-mag.com/history/article_34538

รัฐโลก (World State)

รัฐ(State)

ประเทศ(Country)

ชาติ (Nation)

รัฐ (State)

จะเน้นไปที่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน **ทางการเมือง** หมายความว่า ประชาชนอยู่ภายใต้ระบบการเมืองและอธิปไตยเดียวกัน รวมทั้งการมีเอกราชเต็มที่ รัฐจะมีสถานะของตนเองในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะการที่จะเป็นรัฐ ๆ หนึ่งขึ้นมาได้ จะต้องได้รับการยอมรับจากรัฐอื่น ๆ

ประเทศ
(Country)

เน้นหนักไปใน**ด้านดินแดน** ดังนั้นประเทศจึงเป็นแหล่งรวมของชาติ และก่อให้เกิดรัฐขึ้น ตัวอย่างความแตกต่างระหว่างรัฐกับประเทศที่เห็นชัดก็คือไต้หวัน ซึ่งเมื่อดูองค์ประกอบต่างๆ แล้วไต้หวันมีประชากร ดินแดน และรัฐบาล แต่ขาดอำนาจอธิปไตยภายนอกซึ่งก็คือ การยอมรับจากรัฐอื่น

ความแตกต่างระหว่างรัฐกับประเทศ

- รัฐ เน้นไปด้านที่ใช้ทางด้านการเมืองและอำนาจ
- ประเทศ ภูมิรัฐศาสตร์ และการเมือง

ความแตกต่างระหว่างรัฐกับชาติ

- รัฐ เน้นความผูกพันทางด้านการเมืองและกฎหมาย
- ชาติ เน้นความผูกพันทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา

โดยธรรมชาติแล้ว มีพลัง 3 ด้านที่ขับเคลื่อนมนุษย์ให้มาอยู่ร่วมกันได้แก่

1. ความกลัว

มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ไม่สามารถเอาตัวรอดโดยลำพังเหมือนสัตว์อื่น ๆ แต่มนุษย์มีธรรมชาติพึ่งพากัน อาศัยความรักผูกพันเป็นกลุ่ม หมู เห่า แพ่า พันธุ์

จึงสร้างระบบการเป็นอยู่ร่วมกันโดยมีการปกครองเพื่อปกป้องชีวิตและวิถีชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากภัยคุกคาม

2. ความปรารถนาที่จะมีชีวิตรอดอยู่อย่างมีความสุข

การอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองที่เป็นธรรม

ไม่กดขี่ ไม่เอาเปรียบหากเป็นอำนาจการปกครองที่ให้ความร่วมมือ
ชีวิตภายใต้อำนาจรัฐจึงจะเป็นสุข

ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะเป็นหลักประกันของ
การมีชีวิตที่เป็นสุขในระยะยาว ก็คือการรับรองสิทธิในทรัพย์สินส่วน
บุคคลในสังคม

3. ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี

มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศักดิ์ศรีมนุษย์จึงมีไม่เฉพาะภาษา แต่ยังมี เพลง มีการละเล่น มีการกีฬา และมีการสังสรรค์กัน นับตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงผู้ใหญ่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีสะท้อนจากความปรารถนาในการมีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จากการเต้นระบำ ทำเพลง การละเล่นของเด็ก การกีฬา ซึ่งคนที่เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต่างใช้กิจกรรมเหล่านั้นเป็นเวที และกระบวนการของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมหลายรูปแบบ และหลายระดับ

รัฐหมายถึง

ความหมายของรัฐ

Plato (เพลโต)

รัฐ คือ สิ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของบุคคล

Aristotle (อริสโตเติล)

รัฐ คือ ประชาคมทางการเมืองขั้นสูงสุด ซึ่งรับรองความสงบสุขของประชาชนและมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความดีงามอันสูงสุด
ความดีงามอันเป็นความจริงแท้

Bust of Plato

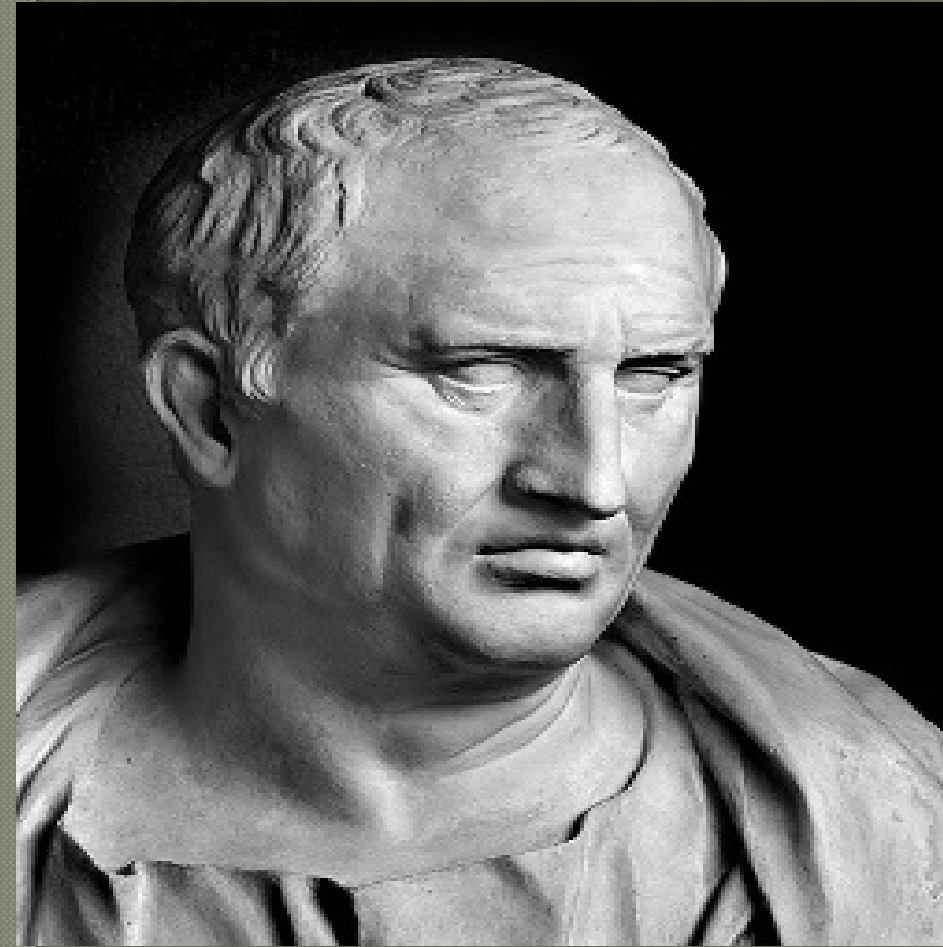
ความหมายของรัฐ

Cicero (ซีเซโร)

กล่าวว่า รัฐ คือ ประชาคมทางจิตใจที่เกิดจากการรับรองของประชาชน อยู่ภายใต้กฎหมายของประชาชน เป็นสมบัติของประชาชน ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

Niccolo Machiavelli (นิคโคโล่ แมคเคียเวลลี)

รัฐ เป็นสิ่งที่สูงที่สุด ความต้องการของมนุษย์ที่มารวมตัวกันเป็นสังคมการเมืองหรือรัฐคือผลประโยชน์ รัฐจึงเป็นตัวแทนของบุคคลในการหาและรักษาผลประโยชน์ การคงอยู่ของรัฐและเจตจำนงของรัฐจะต้องอยู่เหนือทุกสิ่ง อยู่เหนือปัจเจกชน และอยู่เหนือความถูกต้องทั้งหลายด้วย และเหตุผลแห่งรัฐ สูงสุดเหนือสิ่งอื่น ๆ ทั้งปวง

แนวทางการมองรัฐ

แนวทางการมองรัฐ

◎ แอนดรูว์ ฮีย์วูด (**Andrew Heywood**) เห็นว่าความสับสน
ถึงความหมายของคำว่า รัฐ เป็นผลมาจากการมองรัฐที่แตกต่างกัน
ออกไปถึง 3 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการมองรัฐในเชิงนามธรรม (Idealist Approach)
2. แนวทางการมองรัฐในเชิงการทำหน้าที่ (Functionalist Approach)
3. แนวทางการมองรัฐในเชิงองค์การ (Organization Approach)

แนวทางการมองรัฐ

แนวทางการมองรัฐในเชิงนามธรรม (Idealist Approach)

คือการมองรัฐเป็นจินตนาการที่ไม่สามารถจับต้องได้ เป็นสภาวะในความคิด เป็นอุดมคติร่วมกันของมนุษย์

รัฐ คือ ชุมชนในจินตนาการของคนกลุ่มหนึ่งที่มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมการเมืองสังคมหนึ่ง

มองว่ารัฐเป็นองค์การศักดิ์สิทธิ์อยู่เหนือสังคมเสมอ ผู้ปกครอง จึงต้องต้องมีมากำกับการทำหน้าที่ของในฐานะผู้ทรงอำนาจ

รัฐในยุโรป ทำให้กษัตริย์เป็นสื่อกลางกับพระเจ้า แนวทางการมองรัฐในเชิงนามธรรมจึงมองรัฐเป็น องค์กรเหนือสังคมเสมอ

แนวทางการมองรัฐ

แนวทางการมองรัฐในเชิงการทำหน้าที่ (Functionalist Approach)

เป็นการมองว่ารัฐไม่ได้เป็นองค์กรสูงสุดอย่างเดียว แต่มองว่า มีกลไกแยกส่วนออกจากส่วนงานอื่น ๆ ในสังคม ชัดเจน (เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน)

รัฐทำหน้าที่ ที่คนอื่นทำไม่ได้ หรือไม่ใช่หน้าที่ของคนอื่น เช่น การดูแลถนน หนทาง เป็นการขยายเพิ่มบทบาทรัฐ ทำหน้าที่ชัดเจนขึ้นไป เพื่อให้สังคมมีความผาสุกร่วมกัน

แนวทางการมองรัฐ

แนวทางการมองรัฐในเชิงองค์การ (Organization Approach)

รัฐประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก
เช่น หน่วยงานราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ศาล

รัฐเป็นองค์กร เป็นระบบการจัดองค์กรขนาดใหญ่
(ก็คือ ระบบราชการนั่นเอง) เป็นบริการสาธารณะ

(**Public Service** และ **Public Administration**)

– คิดคนแรกคือ **Max Webber**)

องค์ประกอบของรัฐ

องค์ประกอบของรัฐ

ดินแดน (**Territory**)

ประชากร (**Population**)

รัฐบาล (**Government**)

อำนาจอธิปไตย (**Sovereignty**)

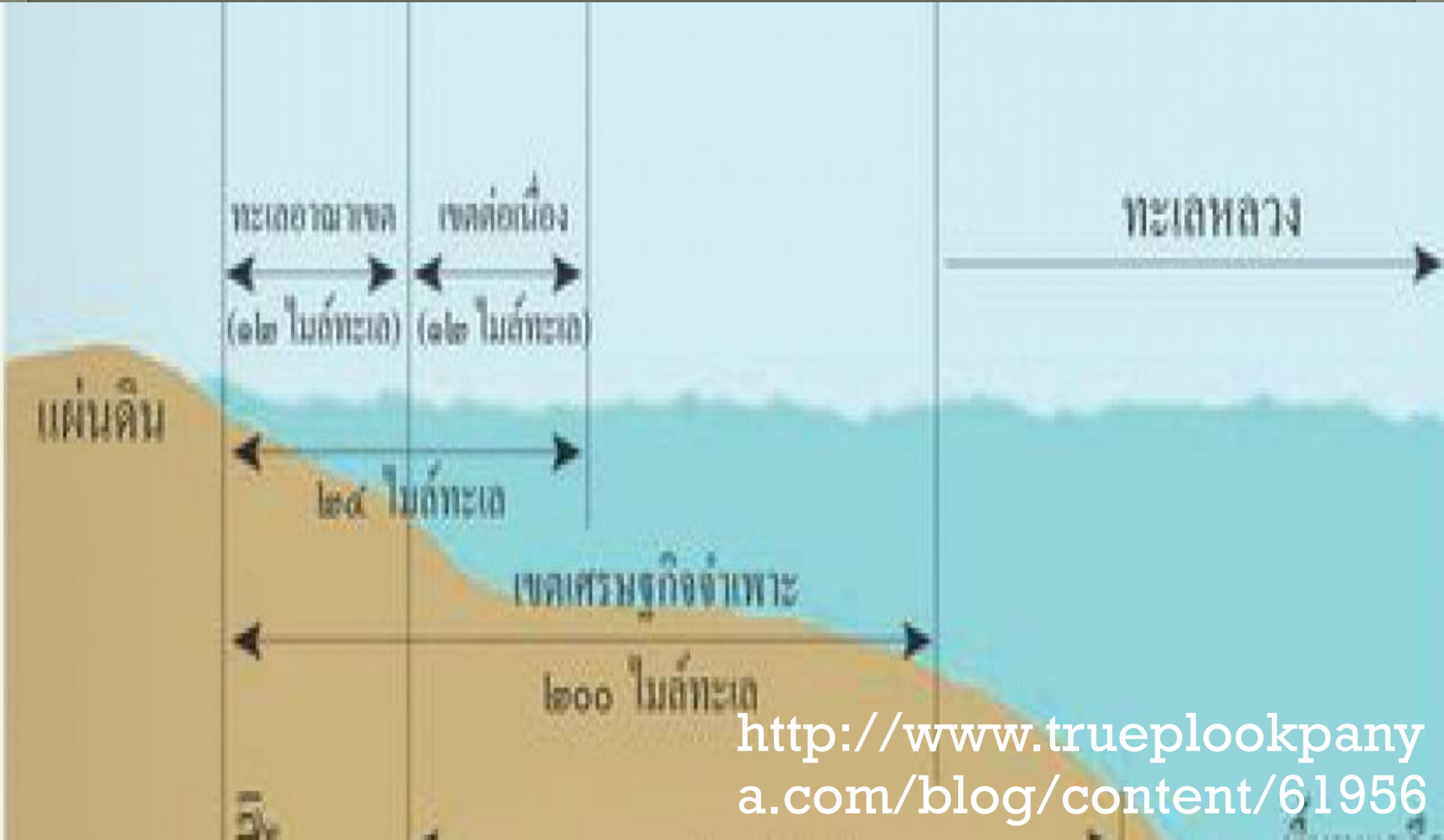
ดินแดน (Territory)

พื้นดิน หมายถึง พื้นแผ่นดิน ซึ่งอาจเป็นผืนแผ่นดินใหญ่หรือเป็นแผ่นดินบนเกาะแล้วแต่กรณี เขตพื้นดินของรัฐหนึ่งอาจไม่ติดต่อกันทั้งหมดก็ได้ เช่น หมู่เกาะฮาวาย

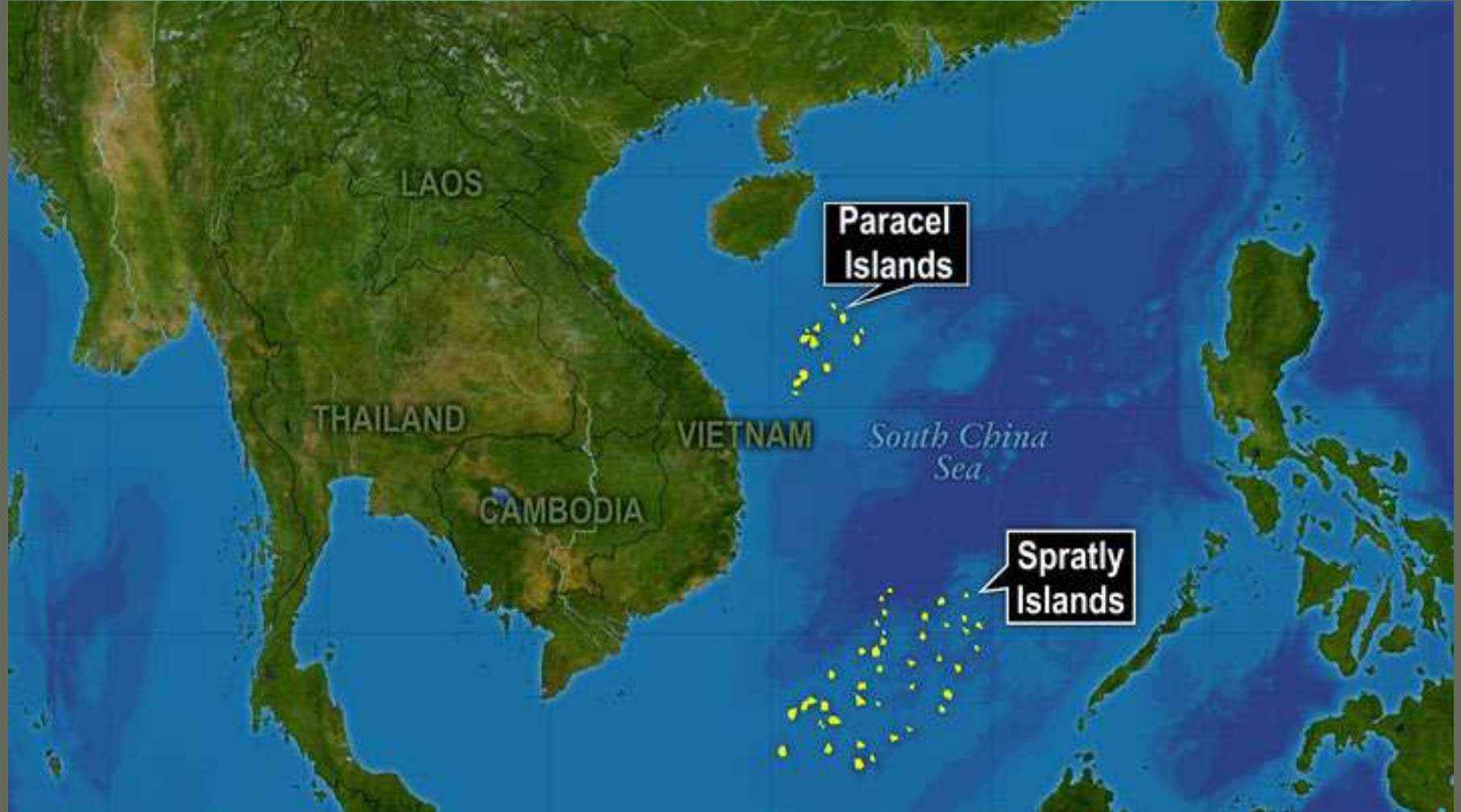
พื้นน้ำ รัฐที่มีพื้นดินติดต่อกับฝั่งทะเล ย่อมขยายเขตแดนของตนออกไปในทะเลได้ ซึ่งเรียกเขตแดนดังกล่าวว่า “ทะเลอาณาเขต” ซึ่งมีความกว้าง 12 ไมล์ทะเล

อากาศ อำนาจของรัฐครอบคลุมไปถึงพื้นอากาศเหนือพื้นดินและพื้นน้ำที่เป็นทะเลอาณาเขตด้วย มีการจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับการบินผ่านน่านฟ้าของแต่ละรัฐ โดยการสัญจรทางอากาศให้เป็นไปตามข้อตกลงชิคาโก ลงวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1944

การแบ่งอาณาเขต

<http://www.trueplookpanya.com/blog/content/61956>

LAOS

THAILAND

CAMBODIA

VIETNAM

**Paracel
Islands**

*South China
Sea*

**Spratly
Islands**

เมียนมา (พม่า)
ประเทศไทย

องค์ประกอบของรัฐ

ดินแดน (Territory)

1. ดินแดนของรัฐจะต้องมีความมั่นคง (**Stable**) กล่าวคือ ประชากรจะต้องอาศัยอยู่และใช้ดินแดนนั้นอย่างมั่นคงถาวร ถ้าประชากรนั้นเคลื่อนย้ายเร่ร่อนตลอดเวลา (**Normadism**) เช่น ชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง ไทยใหญ่ในพม่า จะไม่ถือว่าคนเหล่านั้นมีดินแดนของตัวเองอย่างแท้จริง อาศัยพื้นที่ของชุมชนทางการเมืองอื่น

2. ดินแดนของรัฐจะต้องมีขอบเขตกำหนดอย่างแน่ชัด ทั้งนี้เพื่อระบุว่าอำนาจอธิปไตย (**Sovereignty**) ของรัฐสิ้นสุดเมื่อออกนอกเขตกำหนดนี้

องค์ประกอบของรัฐ

ประชากร (Population)

รัฐทุกรัฐจำเป็นต้องมีประชากรอาศัยอยู่ภายในดินแดนของตนเอง แต่จำนวนจะมากจะน้อยไม่ใช่สาระสำคัญ

ประชากรที่อยู่ภายในรัฐไม่จำเป็นต้องมีเชื้อชาติ ความคิด วัฒนธรรมหรือการนับถือศาสนาเดียวกัน *แต่ต้องมีสัญชาติเดียวกันจึงจะถือว่าเป็นประชากรของประเทศนั้น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกามีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ของประชากร เช่น **african american ,Native american**

การเป็นรัฐนั้นขึ้นอยู่กับว่าประชากรหรือรัฐนั้น ๆ สามารถรวมตัวกันปกครองคนในกลุ่มในรัฐของตนอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงจากรัฐอื่น ๆ

องค์ประกอบของรัฐ

รัฐบาล (Government)

คณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองรัฐ ไม่ว่าจะอำนาจที่ได้มานั้นจะมาจาก การเลือกตั้ง แต่งตั้ง สืบสายโลหิต ยึดอำนาจหรือด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม หากบุคคลกลุ่มนั้นสามารถก่อให้เกิดการปกครอง สามารถบังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นมาต่อประชากรในอาณาเขตนั้น ๆ แล้ว ก็ถือว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีฐานะเป็นรัฐบาล และเชื่อว่า รัฐบาลคือกลไกที่สำคัญของรัฐที่จะปฏิบัติหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ

คณะรัฐมนตรี ชุดที่ ๖๔

นางสาวแพทองธาร ชินวัตร
Miss Paetongtarn Shinawatra

นายกรัฐมนตรี

นายภูมิธรรม เวชยชัย
Mr. Phumtham Wechayachai

นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
Mr. Suriya Jungrungangkit

นายอนุทิน ชาญวีรกูล
Mr. Anutin Charnvirakul

นายพิรพัฒน์ สวัสดิ์รัฐวิภาค
Mr. Piraporn Sairathavibhaga

นายพิชัย ชุณหวาจิร
Mr. Pichai Chunhavajira

นายประเสริฐ จันทร์ทอง
Mr. Prasert Jantararungtong

รองนายกรัฐมนตรี

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

นางสาวจิราพร สัตย์ประเสริฐ
Miss Jiraporn Sathaporn

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

สำนักนายกรัฐมนตรี

นายชาติพันธุ์ ศิริชัย
Mr. Chaitanond Sirichai

นางสาวธิดารัตน์ สิมะโรจน์
Miss Jiraporn Sathaporn

กระทรวงกลาโหม

นายภูมิธรรม เวชยชัย
Mr. Phumtham Wechayachai

พลเอก ภูมิธรรม เวชยชัย
Gen. Phumtham Wechayachai

กระทรวงการคลัง

นายพิชัย ชุณหวาจิร
Mr. Pichai Chunhavajira

นายสุชนันต์ แสงวีราภรณ์
Mr. Pichai Chunhavajira

นายสุชาติ ใจทอง
Mr. Pichai Chunhavajira

กระทรวงการต่างประเทศ

นายธานี สุทธิธรรม
Mr. Thanee Suriyadorn

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงการพลังงาน

นายสุวรงค์ โล่ห์นิรมิต
Mr. Suwongkorn Loehonimit

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงคมนาคม

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นางสาวกมลทิพย์ ทรัพย์ประเสริฐ
Mrs. Kamolthip Sathaporn

กระทรวงพาณิชย์

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นายประเสริฐ จันทร์ทอง
Mr. Prasert Jantararungtong

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงพลังงาน

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงพาณิชย์

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

กระทรวงมหาดไทย

นายอนุทิน ชาญวีรกูล
Mr. Anutin Charnvirakul

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงยุติธรรม

พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง
Pol. Col. Tuwee Sodsang

กระทรวงแรงงาน

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
Mr. Pichai Ratchakitprakarn

กระทรวงวัฒนธรรม

นางสาวสุภาวรณ์ หวังสุทธิปัทม
Mrs. Supaworn Wangsutthipattam

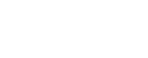
กระทรวงศึกษาธิการ

พลตำรวจเอก ธีรพงษ์ ชัยชนะ
Pol. Gen. Theerapong Chaiyachon

กระทรวงมหาดไทย

นายสุวิทย์ ธีรธำรงกิจ
Mr. Suwittayee Theerathamkiet

กระทรวงสาธารณสุข

นายสมศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ
Mr. Somsak Sathaporn

กระทรวงสาธารณสุข

นายสมศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ
Mr. Somsak Sathaporn

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายสมเกียรติ ทรัพย์ประเสริฐ
Mr. Somkiat Sathaporn

องค์ประกอบของรัฐ

รัฐบาล (**Government**) หมายถึง

1. หน้าที่ในรัฐ โดยการจัดระเบียบในสังคมพิทักษ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดถึงการให้บริการและสวัสดิการแก่สังคมอันเป็นการสนองเจตนารมณ์ของประชาชน
2. หน้าที่ระหว่างรัฐ โดยการรักษาป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่นและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งรัฐ

องค์ประกอบของรัฐ

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

อำนาจอธิปไตยคืออำนาจของรัฐ มีความสำคัญมาก เพราะองค์ประกอบอันนี้จะเป็นตัวชี้หรือบ่งบอกความเป็นอิสระของรัฐ นั้นหมายความว่า ถ้าประเทศใดขาดอำนาจอธิปไตย ซึ่งเราก็คือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเสียแล้ว การบริหารประเทศหรือการปกครองประเทศไม่เป็นไปอย่างอิสระ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยที่เห็นเด่นชัด จึงมี 4 ประการ ดังนี้

- (1) มีความเด็ดขาด (**Absoluteness**)
- (2) ใช้ได้เป็นการทั่วไป (**Universality**)
- (3) คงอยู่ถาวร (**Permanent**)
- (4) แบ่งแยกไม่ได้ (**Indivisibility**)

องค์ประกอบของรัฐ

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

มองเตสกีเออ (Montesquieu)

เป็นนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ซึ่งเขียนหนังสือเรื่อง

De l' Esprit Lois (เจตนารมณ์ของกฎหมาย)

ได้แบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 อำนาจ คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ 2. อำนาจบริหาร 3. ตุลาการ

การกำเนิดรัฐ

ทฤษฎีการกำเนิดรัฐ

1. ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (The Devine Theory)
2. ทฤษฎีสัญญาประชาคม (The Social Contract Theory)
3. ทฤษฎีพลังอำนาจ (The Force Theory)
4. ทฤษฎีธรรมชาติ (The Natural Theory)
5. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (The Evolution Theory)

ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Theory)

แนวความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือว่า พระเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดและสร้างรัฐขึ้นมา โดยเชื่อกันว่าผู้ปกครองสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้า ในสมัยกลาง (**Middle Age**) คริสจักรมีอำนาจเหนือสังคม

ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Theory)

สาระสำคัญของทฤษฎีเทวสิทธิ์ นั้น คือ

- 1.ทฤษฎีนี้เชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากเจตนาและการบันดาลของพระเจ้า
- 2.ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการปกครองรัฐเป็นอำนาจของพระเจ้า ผู้ปกครองรัฐทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนของพระเจ้าและได้รับอำนาจจากพระเจ้า
- 3.ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ประชาชนในรัฐเป็นเพียงองค์ประกอบของรัฐเท่านั้น มิใช่เป็นปัจจัยที่สำคัญของรัฐ ฉะนั้นจะต้องเชื่อฟังเคารพผู้ปกครองรัฐ การละเมิดอำนาจของผู้ปกครองรัฐจะมีโทษและเป็นบาป

สรุป ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Theory)

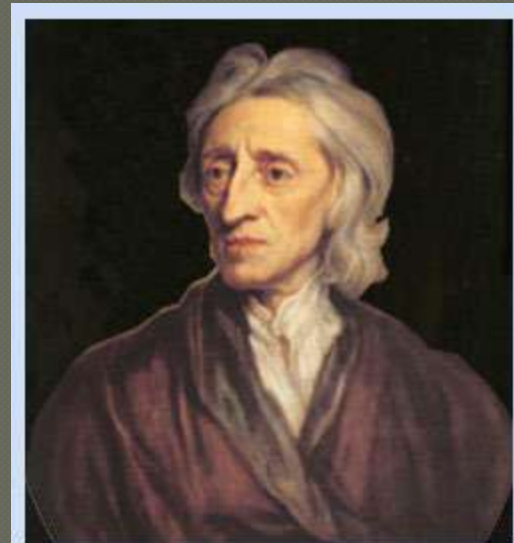
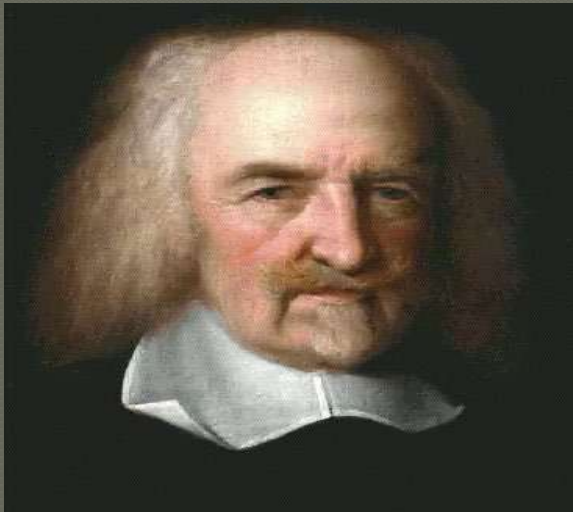
- เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุดในทฤษฎีกำเนิดรัฐ
- เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดรัฐ เป็นผู้สร้างรัฐ
- กษัตริย์ได้รับอำนาจโดยตรงจากพระเจ้า

กษัตริย์ปกครองโดยได้รับฉันทานุมัติจากพระเจ้าโดยตรง

- ดังนั้น กษัตริย์ หรือ ผู้ปกครอง ย่อมมีอำนาจเด็ดขาดแท้จริง (ตัวแทนของพระเจ้าต้องเชื่อฟังและเคารพโดยดุษณี)

ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)

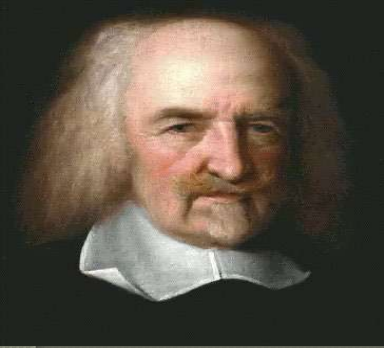
ปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้ได้แก่
โรมัส ฮอบส์ และจอห์น ล็อค สองท่านนี้ได้ให้แนวคิดไว้แตกต่างกัน
ดังมีสาระสำคัญดังนี้

การกำเนิดรัฐ

มีสมมุติฐานเรื่อง “ภาวะธรรมชาติ” และ “สิทธิโดยธรรมชาติ”

- รัฐเกิดมาจากเจตจำนงของมนุษย์เพื่ออยู่ร่วมกัน ไม่ได้เกิดมาจากพระเจ้า
- มนุษย์ได้ทำสัญญาประชาคม (Social Contract) ร่วมกัน จึงทำให้เกิดรัฐ รัฐจึงเป็นสมบัติของทุกคนที่ได้ทำสัญญาร่วมกัน
- สัญญานี้มีผลผูกพันกับประชาชนและผู้ปกครอง สาเหตุจากประชาชนเป็นเจ้าของรัฐ ประชาชนจึงร่วมกันเลือกผู้ปกครอง สัญญานี้จึงทำให้เกิดรัฐและรัฐบาล ซึ่งทั้งรัฐและรัฐบาลต้องใช้อำนาจอธิปไตยตามเจตจำนงของประชาชน

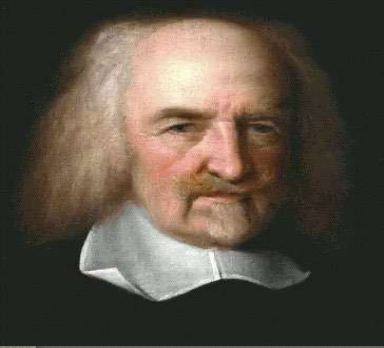
การกำเนิดรัฐ

ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes)

เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ โดยสภาพดั้งเดิมตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น คือ ต่างคนต่างอยู่ ปราศจากกฎเกณฑ์และระเบียบวินัย มนุษย์จึงประสบแต่ความชั่วร้ายต่าง ๆ สภาพธรรมชาติทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า “อำนาจคือธรรม”

ฉะนั้นมนุษย์มีความจำเป็นต้องมีรัฐบาล มีระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มนุษย์ยอมมอบอำนาจให้กับ “องค์อธิปัตย์” เพื่อแลกเปลี่ยนความมั่นคงปลอดภัย เป็นการตอบแทน ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะปฏิวัติ แม้ว่าจะไม่พอใจกับวิธีการหรือนโยบายของผู้ปกครอง

การกำเนิดรัฐ

สจวร์ต โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes)

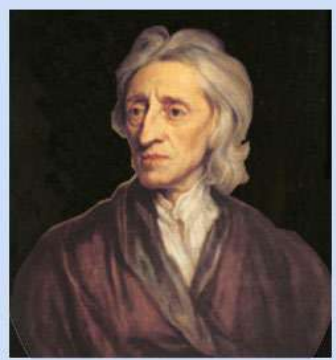
-สภาพธรรมชาติ (state of nature)

เป็นสิ่งที่สุดจะทน เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ชีวิตจึงเต็มไปด้วยความโหดเหี้ยม ยากแค้น ชั่วร้าย และอายุสั้น

- มนุษย์จึงยินยอมเสียสละสิทธิตามธรรมชาติของตนให้แก่องค์อธิปัตย์ เพราะแลกกับความปลอดภัยในชีวิต

- ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะปฏิวัติ แม้ว่าจะไม่พอใจกับวิธีการหรือนโยบายของผู้ปกครอง

- สัญญาประชาคมมีลักษณะถาวรเรียกคืนไม่ได้ และบอกเลิกไม่ได้

การกำเนิดรัฐ

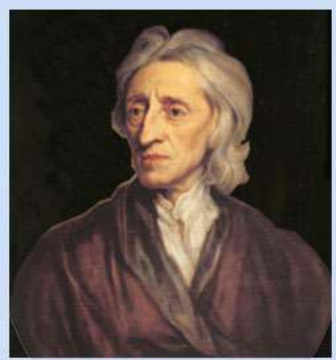
ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)

จอห์น ล็อก (John Locke)

สภาพดั้งเดิมของมนุษย์อยู่ในสภาพธรรมชาติ คือ อยู่กันอย่างมีความสุข มีความมั่นคง มีความปลอดภัยและมีอิสรภาพเสรีภาพที่จะดำเนินการได้ตามใจปรารถนา มนุษย์จึงมีความพอใจจะอยู่ในสภาพธรรมชาติ

แต่ในกาลต่อมามนุษย์เกิดมีความไม่มั่นใจในความสุขความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความอิสรเสรีที่ตนได้รับนั้นจะมีอยู่ตลอดไป มนุษย์จึงหาทางป้องกันและหาทางออกโดยการมอบอำนาจให้กับผู้ปกครอง

ประชาชนอาจปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้เมื่อเห็นว่าจำเป็น

การกำเนิดรัฐ

สรุป จอห์น ล็อก (John Locke)

-สภาพธรรมชาติ (state of nature)

มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผลและมีศีลธรรมสามารถเข้าใจกฎธรรมชาติ
และใช้กฎนั้นเป็นแนวทาง

- มนุษย์ยินยอมเสียสิทธิตามธรรมชาติของตนให้แก่ องค์กร
อธิปัตย์เพราะต้องการความมั่นคงในการรักษาความยุติธรรม

- ประชาชนอาจปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้เมื่อเห็นว่า
จำเป็น

ทฤษฎีกำลังอำนาจ (Force Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า รัฐเกิดขึ้นจากการยึดครองและการใช้อำนาจ บังคับ รากฐานของรัฐ คือ ความอยุติธรรมและความชั่วร้าย ฉะนั้น ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าจึงสามารถข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่าและได้สร้างกฎเกณฑ์ ที่ดูเหมือนว่าชอบด้วยกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิของบุคคลอื่น

รากฐานของรัฐ คือ ความอยุติธรรมและความชั่วร้าย ฉะนั้น ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าจึงสามารถ ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า และได้สร้าง กฎเกณฑ์ ที่ดูเหมือนว่าชอบด้วยกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิของบุคคลอื่น

ทฤษฎีกำลังอำนาจ (Force Theory)

เช่น ลัทธินาซีเยอรมัน ก็ว่า

แสนยานุภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรัฐ และถือุมที่ว่า “กำลัง”
จะสร้างความชอบธรรม และ อำนาจ คือ ความยุติธรรม

<https://www.britannica.com/topic/Nazi-Party/images-videos>

ทฤษฎีธรรมชาติ (The National Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า รัฐเกิดขึ้นและวิวัฒนาการไปเองโดยธรรมชาติ

รัฐ เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เพื่อเป็นที่รวมของมวลมนุษย์ เพราะ มนุษย์กับรัฐนั้น แยกจากกันไม่ได้

Aristotle กล่าวว่า มนุษย์โดยธรรมชาติ เป็นสัตว์การเมือง ฉะนั้น กิจกรรมทางการเมือง จึงเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่สามารถแยกจากกันได้

ทฤษฎีวิวัฒนาการ (The Evolution Theory)

เชื่อว่า รัฐเกิดจากการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ของมนุษย์ ซึ่ง
มีทั้งหมด 7 ชั้น ได้แก่

1. รัฐหมู่ชน(ชนเผ่า) (Tribal State)
2. จักรภพทางประเทศแถบตะวันออก (Oriental Empire)
3. นครรัฐ (City - State)
4. จักรวรรดิ (Empire)
5. รัฐศักดินา (Feudal State)
6. รัฐสมัยใหม่และรัฐชาติ (Modern State and Nation State)
7. รัฐโลก (World State)

รูปแบบของรัฐ
(Forms of the State)

รูปแบบของรัฐ

รูปของรัฐที่จัดขึ้นมาและมีอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันนี้ มีรูปแบบต่าง ๆ กันนั้นได้จัดขึ้นตามลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตย และจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงการจัดรูปของรัฐในแบบ การแบ่งสันอำนาจ (**Distribution of power**) ไว้ 2 แบบ

1. รัฐเดี่ยว (**Unitary Government**)

2. รัฐรวม (**Federal Government**)

รูปแบบของรัฐ

1. รัฐเดี่ยว (Unitary Government)

รัฐที่มีรัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจปกครอง และอำนาจบริหารสูงสุดเพียงองค์กรเดียว รัฐบาลกลางเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 อำนาจคือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

รัฐบาลเป็นองค์กรกลางองค์กรเดียวของรัฐที่ปกครองประชาชนได้โดยตลอด รวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับ ต่างประเทศด้วย ตัวอย่างรัฐเดี่ยว ได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น และไทย เป็นต้น

สรุป รัฐเดี่ยว (Unitary State) คือ

- มีรัฐบาลระดับเดียว
- ขนาดประเทศไม่กว้างขวาง และมีความเป็นเอกภาพทางด้านวัฒนธรรม
- เน้นการรวมอำนาจมากกว่าการกระจายอำนาจ
- ไม่มีคำว่า สหรัฐ สมาพันธรัฐ สหพันธรัฐ และสหภาพ
- เช่น ไทย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เกาหลีใต้

รูปแบบของรัฐ

2.รัฐรวม (**Federal Government**) คือ

รูปของรัฐที่มีรัฐบาล 2 ระดับ ได้แก่ หนึ่งรัฐบาลกลาง และสองรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลแต่ละระดับจะมีอำนาจบทบาทหน้าที่ต่างกันไป

รัฐรวมมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือ

- 1) สหพันธรัฐ (**Federal State**)
- 2) สมาพันธรัฐ (**Confederation State**)

รูปแบบของรัฐ

2.รัฐรวม (**Federal Government**) คือ

2.1) สหพันธรัฐ (**Federal State**) สหพันธรัฐ คือ รัฐที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างรัฐต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไปโดยใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเหล่านั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น ๆ รูปแบบการปกครองแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ มีรัฐบาลกลางของสหพันธรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น เป็นของแต่ละรัฐซึ่งเรียกกันว่า “มลรัฐ” ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย มาเลเซีย

รูปแบบของรัฐ

2.รัฐรวม (**Federal Government**) คือ

2.2) สมาพันธรัฐ (**Confederation State**) สมาพันธรัฐเป็นการรวมตัวกัน

ระหว่าง 2 รัฐขึ้นไป โดยไม่มีรัฐธรรมนูญ หรือรัฐบาลร่วมกัน แต่เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการชั่วคราวและเป็นบางกรณีเท่านั้น เช่นการเป็นพันธมิตรกันเพื่อทำสงครามร่วมกัน เป็นต้น ในปัจจุบันนี้รูปแบบของรัฐแบบสมาพันธรัฐไม่มีอีกแล้ว แต่จะกลายเป็นลักษณะของการรวมตัวกันในรูปขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การนาโต้ องค์การอาเซียน

สรัฐรวม (Confederation State)

→ มีรัฐบาล 2 ระดับ คือ

- รัฐบาลกลาง ดูแล ความมั่นคง นโยบายต่างประเทศ การคลัง
- รัฐบาลมลรัฐ ดูแล สาธารณสุข การศึกษา ฯลฯ

→ ขนาดประเทศกว้างขวาง / วัฒนธรรมหลากหลาย

→ เน้นการกระจายอำนาจมากกว่าการรวมอำนาจ

→ มักมีคำว่า สหรัฐ สมาพันธรัฐ สหพันธรัฐ และสหภาพ

→ เช่น อเมริกา สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน รัสเซีย มาเลเซีย พม่า
ออสเตรเลีย แคนาดา จีน อินเดีย

บทบาทหน้าที่ของรัฐ
(Functions of The State)

บทบาทหน้าที่ของรัฐ (Functions of The State)

1. หน้าที่ของรัฐภายในประเทศ

- ◎ การให้ความปลอดภัย
- ◎ การรักษาความสงบเรียบร้อย
- ◎ การสร้างความมั่นคง
- ◎ การให้บริการและสวัสดิการ
- ◎ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

บทบาทหน้าที่ของรัฐ (Functions of The State)

2. หน้าที่ของรัฐระหว่างประเทศ

- ◎ การรักษาเอกราช
- ◎ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ
- ◎ การรักษาเกียรติภูมิของชาติ

1.ให้ท่านอธิบายว่าทำไมต้องแบ่งอำนาจอธิปไตย
ออกเป็น 3 อำนาจตามหลักความคิดของ
“มองเตสกีเออ”

ให้เวลาทำ 15 นาที 2 คะแนน

รายงานครึ่งหน้า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
บัญญัติเรื่ององค์กรอิสระ หมวด 12 กำหนดให้มีองค์กร
อิสระจำนวน 5 องค์กร ได้แก่

- 1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 2) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- 3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- 4) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- 5) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วิชาสถาปัตยกรรมเมืองและรัฐธรรมนุญ

PPA1106

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หัวข้อการบรรยาย

- ◎ หลักสิทธิมนุษยชน
- ◎ ความสำคัญ
- ◎ ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน
- ◎ องค์กรสิทธิมนุษยชน
- ◎ ความเสมอภาค

สิทธิมนุษยชน (**Human Rights**) คือแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความเชื่อ ปรัชญา คำสอนทางศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลกที่เชื่อว่ามนุษย์ที่เกิดมาทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความโหดร้ายทารุณของสงครามและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกระทำร้ายต่อสตรี เด็ก และคนชราที่มนุษย์ได้กระทำร่วมกัน

จึงนำไปสู่การพัฒนากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (**International Human Rights Laws**) ซึ่งเป็นหลักการ ข้อตกลง ระบบ และกลไกด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐาน และได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนทุกคนในโลกนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights- UDHR)

เป็นพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับประเทศของประเทศต่าง ๆ สิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

คือ เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาส และการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิด การนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2. ส่วนอีกด้านหนึ่งคือสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

คือ สิทธิในการทำงาน สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางอาหาร และสิทธิที่จะได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น

หลักสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (**Human Rights**) หมายถึง สิทธิที่มีตามธรรมชาติ ซึ่งติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด โดยมีความเป็นสากลและมีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือ กติกา อนุสัญญา ข้อตกลงต่าง ๆ ระหว่างระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน ที่ทุกประเทศ ทั่วโลกให้การรับรอง

หลักสิทธิมนุษยชน

สิทธิและเสรีภาพ (**Rights and Liberties**) หมายถึง

สิทธิที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายของแต่ละรัฐ
ว่าประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพ ในเรื่องใด มากน้อย แต่ไหน
เพียงใด ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมประเทศนั้น ๆ

หลักการของสิทธิมนุษยชน

1. เป็นสิทธิธรรมชาติ ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด(**Natural Rights**)
 - มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีประจำตัวตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์
 - ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ คุณค่าของคนในฐานะที่เป็นมนุษย์
 - ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (**Human Rights**)

ไม่มีใครมอบให้ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดขึ้นในมนุษย์ทุกคน

หลักการของสิทธิมนุษยชน

2. สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (Universality & Inalienability)

- สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคน ไม่มีพรมแดน
- กรณีที่กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ หมายความว่า
- สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ มนุษย์แต่ละคนย่อมไม่สามารถมอบอำนาจ หรือสิทธิมนุษยชนของตนให้แก่ผู้ใดได้ ไม่มีการครอบครองแทนกัน แตกต่างจากการครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สิน

หลักการของสิทธิมนุษยชน

3. สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ว่าสิทธิใดมีความสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (**Indivisibility**)

สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งประกอบด้วยสิทธิสองส่วนคือ

1. สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
2. สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้น

จะต้องไม่ถูกแยกออกจากกัน สิทธิทั้งสองส่วนนี้จะต้องได้รับการเคารพ ปกป้อง และเติมเต็ม เพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

กล่าวคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ไม่สามารถแบ่งแยกว่ามีความสำคัญกว่า สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

หลักการของสิทธิมนุษยชน

4. ความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ

(Equality and Non-Discrimination)

-การเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานในทุกสังคม และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเหตุว่า ในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคน ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย คนพิการ เด็ก หรือผู้สูงอายุ คนป่วย หรือมีสุขภาพดี

-ความเสมอภาค คือ การที่ทุกคนควรได้รับจากส่วนที่ควรได้ในฐานะเป็นคน

-การเลือกปฏิบัตินั้น เป็นเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาค

หลักการของสิทธิมนุษยชน

5. การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธินั้น (Participation & Inclusion)

หมายความว่า ประชาชนแต่ละคนและกลุ่มของประชาชน หรือ ประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเข้าถึงและได้รับ ประโยชน์จากสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

หลักการของสิทธิมนุษยชน

6. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม

(Accountability & The Rule of Law)

รัฐและองค์กรที่มีหน้าที่ในการก่อให้เกิดสิทธิมนุษยชน ต้องมีหน้าที่ตอบคำถามให้ได้ว่าสิทธิมนุษยชนได้รับการปฏิบัติให้เกิดผลจริงในประเทศของตนอย่างไร

สิทธิโดยยังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการสากล ก็ต้องอธิบายต่อสังคมได้ว่า จะมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร และรัฐต้องมีมาตรการปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรมหรือปกครอง โดยอาศัยหลักการที่ใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรม

ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย มีกระบวนการไม่ซับซ้อนเป็นไปตามหลักกฎหมาย และมีความเท่าเทียมกันเมื่ออยู่ต่อหน้ากฎหมาย ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมายได้

สิทธิมนุษยชน

◎ สิทธิมนุษยชน มี 2 ระดับ(กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 2555)

ระดับแรก

สิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใด ๆ ของรัฐทุกรัฐ

ระดับที่สอง

- สิทธิที่จะต้องได้รับการรับรองในรูปของกฎหมาย หรือต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาล
- สิทธิมนุษยชนระดับที่สองนี้ ต้องรับรองไว้ในกฎหมาย หรือรัฐธรรมนูญ หรือ แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้น จะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์

ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

สิทธิพลเมือง

สิทธิในชีวิตร่างกาย

ห้ามทรมาน ลงโทษ โหดร้าย ทารุณ

ห้ามการเป็นทาส

สิทธิในทรัพย์สิน

ได้รับปัจจัย ๔ ที่เหมาะสม

ความเป็นส่วนตัว

การสื่อสารถึงกัน

การเดินทาง/การเลือกถิ่นที่อยู่

ความเสมอภาคทางกฎหมาย และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

การเข้าถึงศาล/การพิจารณาในศาล

ปลอดการจับกุม กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการ

แจ้งข้อหา สันนิษฐานว่ามีความบริสุทธิ์

การนับถือศาสนา ความเชื่อ ความคิด

สัญชาติพันธ์

หญิงชายเท่าเทียมกัน

สิทธิทางการเมือง

การแสดงความคิดเห็น การแสดงออก เสรีภาพของสื่อ

เสรีภาพในการชุมนุม รวมกลุ่ม

กำหนดวิถีชีวิตทางการเมือง

การเลือกตั้ง

การตั้งพรรคการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าถึงบริการสาธารณะ

การแสวงหา รับ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร

สิทธิทางเศรษฐกิจ

กำหนดวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ

การมีงานทำ

การเลือกงานอย่างเสรี ว่าจ้าง สภาพการจ้างที่เป็นธรรม

การตั้งสหภาพ/การนัดหยุดงาน

การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

สิทธิทางสังคม

กำหนดวิถีชีวิตทางสังคม

ได้รับการศึกษา

การมีครอบครัว คู่ครอง

ครอบครัวได้รับการคุ้มครองจากรัฐ

คุ้มครองมารดา และบุตร

ประกันสังคม สุขภาพ สวัสดิการสังคม

สิทธิ
ทางวัฒนธรรม

- การพักผ่อน/วันหยุด/นันทนาการ
- กำหนดวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม
- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา
- การปกป้องและปฏิบัติตามวัฒนธรรม

องค์กรสิทธิมนุษยชน

1. คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

(The United Nations Human Rights Council)

-ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 47 ประเทศ

-สำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

-วัตถุประสงค์ขององค์กรคือ การพัฒนากลไกสิทธิมนุษยชน

เป็นเอกภาพมากขึ้น สำหรับประเทศไทยคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้เข้ามามีบทบาทในหการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แพร่หลายมากขึ้น เพื่อตรวจสอบ ติดตาม ให้คำแนะนำ และเผยแพร่รายงานกรณีสิทธิมนุษยชน

2. องค์กรนิรโทษกรรมสากล

(AI: Amnesty International)

-เป็นองค์กรอาสาสมัครระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยชน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ยุติการละเมิดมนุษยชนและพยายามที่จะหาวิธีที่เหมาะสมในการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น ปลดปล่อยนักโทษทางความคิดอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งได้แก่บุคคลที่ถูกกักขังเรื่องสีผิว เชื้อชาติ ภาษาหรือศาสนา โดยที่นักโทษไม่เคยใช้ชัหรือสนับสนุนที่จะใช้ความรุนแรง เป็นต้น

-ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 100 ประเทศทั่วโลก และมีสำนักงานในประเทศไทยตั้งอยู่ที่เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

องค์กรสิทธิมนุษยชน

3.องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ

(ILO:International Labour Organization)

-เป็นองค์กรที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรม
ในสังคมและสนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้แรงงาน รวมทั้ง
ช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

-ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งที่รวมก่อตั้ง

-ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 178 ประเทศจากทั่วโลก

องค์กรสิทธิมนุษยชน

4. มูลนิธิความร่วมมือเพื่อต้านการค้าหญิง (GAATW:Global Alliance Against Traffic in woman)

-เป็นมูลนิธิความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าหญิง เป็นเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนจากทั่วทุกภูมิภาคของโลก ที่ทำงานในประเด็นปัญหาผู้หญิง เด็กและผู้ชายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการค้ามนุษย์ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อต่อต้านการคุกคามแรงงานหญิงที่ย้ายถิ่นจากระบบตลาดแรงงานไม่เป็นทางการในปัจจุบัน รวมทั้งความปลอดภัยจากการย้ายถิ่น ปกป้องสิทธิของแรงงานข้ามพรมแดน

-ปัจจุบันมีองค์กรที่เป็นสมาชิกประมาณ 80 ประเทศทั่วโลก

องค์กรสิทธิมนุษยชน

๕. มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (ECPAT: End child Prostitution In Asia Tourism)

มูลนิธิเพื่อการยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ในการต่อต้านการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็กทุกรูปแบบ พร้อมทั้งกระตุ้นในสาธารณชนได้ตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรง ของธุรกิจการค้าประเวณีและการท่องเที่ยว อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กถูกเอาเปรียบทางเพศ เช่น เพื่อเสนอทางเลือกอื่นให้ครอบครัวที่มีความเสี่ยงในการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี เป็นต้น ประเทศไทยได้มีบทบาทดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องเพศและการค้าประเวณี ในพื้นที่ภาคเหนือ ของประเทศไทยและได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโครงการรณรงค์ป้องกันเด็กเข้าสู่กระบวนการการค้าประเวณีในภาคเหนือของไทย อันประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน และพะเยา สำนักงานในไทยตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงราย

ปัญหาสิทธิมนุษยชนในไทย

การจัดลำดับในรายงานสถานการณ์ด้านมนุษย์

เทียร์ 1 (**Tier 1**) หมายถึงประเทศหรือรัฐบาลที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการด้านมนุษย์อย่างครบถ้วน

เทียร์ 2 (**Tier 2**) หมายถึงประเทศหรือรัฐบาลที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของ ทวีพีเอ ไม่ครบถ้วน แต่มีความพยายาม อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานเหล่านั้น

เทียร์ 3 (**Tier 3**) หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายด้านการด้านมนุษย์ของสหรัฐฯ และไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างมีนัยสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาการด้านมนุษย์

<http://news.mthai.com/hot-news/354749.html>

<http://news.mthai.com/hot-news/354749.html>

ประชาธิปไตย

คือนิติของปวงชนส่วนใหญ่ ยึดหลักเสรีภาพและความเสมอภาค

- ◎ ความเสมอภาคทางการเมือง
- ◎ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
- ◎ ความเสมอภาคทางสังคม
- ◎ ความเสมอภาคทางกฎหมาย
- ◎ ความเสมอภาคในโอกาส

ความเสมอภาค

- ◎ ความเสมอภาคทางการเมือง; ทุกคนมีสิทธิทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งในส่วนของผู้ลงคะแนนเสียงและผู้รับสมัครเลือกตั้ง
- ◎ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ; มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมและสร้างความมั่งคั่งให้กับตัวเองได้
- ◎ ความเสมอภาคทางสังคม; ทุกคนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มี การแบ่งชั้นวรรณะ หรือความแตกต่างทางด้านอื่น ๆ

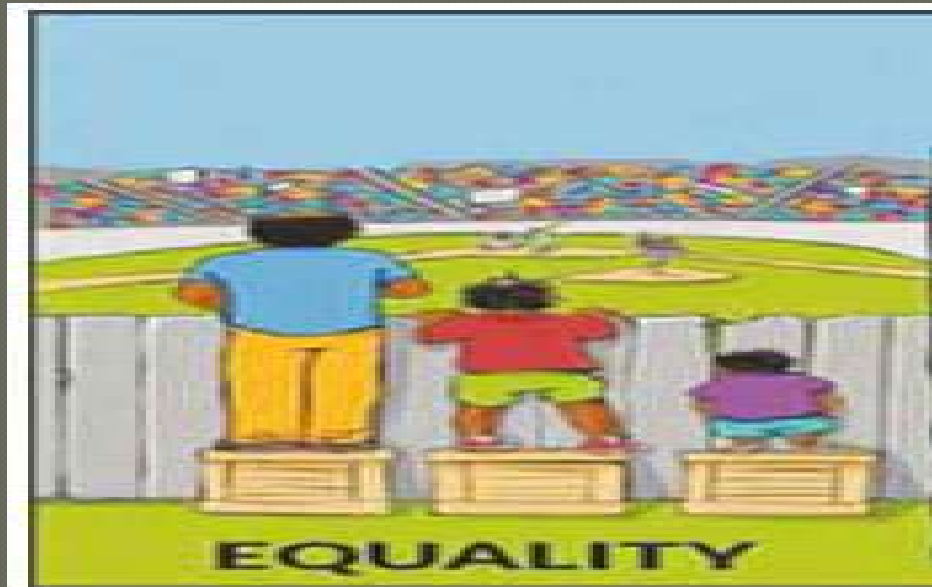
ความเสมอภาค

- ◎ ความเสมอภาคทางกฎหมาย; กฎหมายที่ตราออกมามีผลบังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ไม่มีข้อยกเว้น
- ◎ ความเสมอภาคในโอกาส; การให้โอกาสทุกคนในการใช้ความสามารถที่มีอยู่ไปในทางสุจริต เพื่อสร้างประโยชน์และพัฒนาตนเอง

ความเสมอภาค VS ความเท่าเทียม

ความเท่าเทียม **equality** คือ

การให้ทุกคนได้ทุกอย่างเหมือนกัน แต่ “ความเท่าเทียม” จะกลายเป็นความเป็นธรรมและความยุติธรรมได้ก็ต่อเมื่อทุกคนเริ่มจากจุดเดียวกัน (การให้อะไรเหมือน ๆ กัน)

ความเสมอภาค VS ความเท่าเทียม

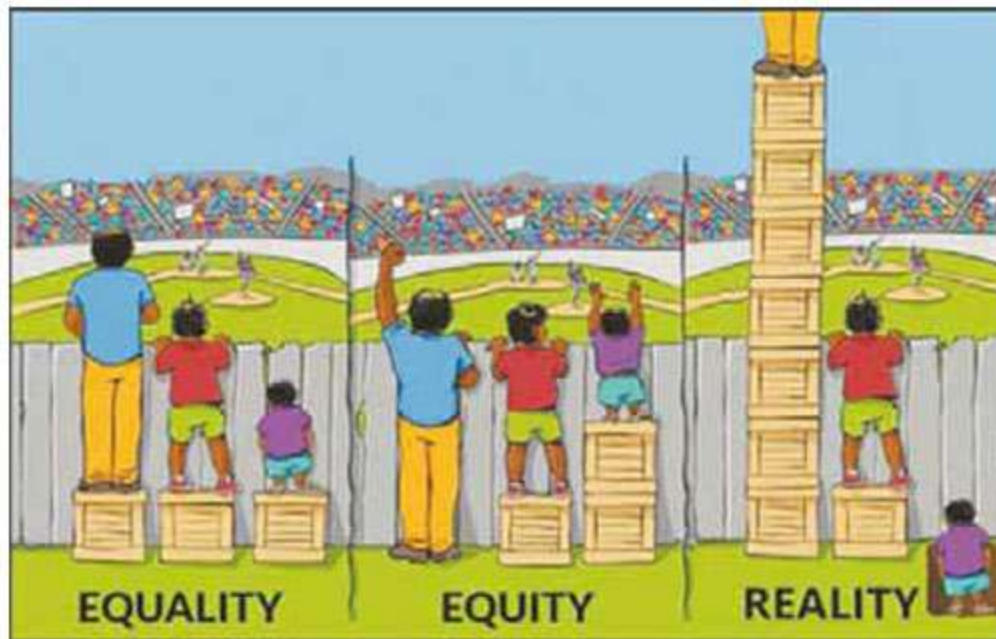
ความเสมอภาค **equity** คือ

“การเข้าถึงโอกาสเหมือนกัน” เพราะสภาพในสังคมของคนไม่เหมือนกัน โอกาสไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงโอกาส เกิดความไม่เสมอภาคกัน ดังนั้นการจะทำให้เกิดความเท่าเทียมนั้น จะต้องให้มีความเสมอภาคเท่ากันก่อน (ความยุติธรรม)

ความเสมอภาค VS ความเท่าเทียม

ความเป็นจริงในสังคม

ความเสมอภาค VS ความเท่าเทียม

ความจริงที่อยากจะบอกวันนี้

หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

- ◎ เน้นสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนปกครองตัวเองได้

หลักพื้นฐาน 3 ประการ

- เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม
- รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

- ◎ ตัดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ไม่สามารถพรากสิทธิดังกล่าวได้
- ◎ เคารพตนเอง รักชีวิต รักเกียรติ
- ◎ ให้คุณค่าของคนเท่ากัน แม้ต่างสถานะภาพ ไม่ละเมิดศักดิ์ศรีผู้อื่น
- ◎ มีความเสมอภาค ผู้ที่ทำผิด รับโทษเหมือนกัน
- ◎ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อุดหนุนการทำความดี

หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

2. การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ไม่สามารถพรากสิทธิดังกล่าวได้

◎ รู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเอง เคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง ของผู้อื่น และชุมชน

◎ เคารพกติกาและยึดหลักนิติรัฐ (ปกครองด้วยกฎหมาย)

สิทธิ = ประโยชน์ที่พึงได้รับตามกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

เสรีภาพ = มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ ภายใต้ขอบเขตศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น

หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และพันธกิจของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษี เภณท์ทหาร ช่วยเหลือราชการ อนุรักษ์วัฒนธรรม การเอาใจใส่ดูแลพ่อแม่ รับผิดชอบตัวเอง ดูแลลูกหลาน เสียสละ แบ่งปัน รักษาประโยชน์ส่วนรวม และหากเป็นข้าราชการต้องอำนวยความสะดวกต่อประชาชน

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย

1.2 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

พลเมืองดี หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้ง กิจที่ต้องทำ และ กิจที่ควรทำ

สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และการ ปฏิบัติตนตามรัฐธรรมนูญ

◎ หน้าที่ของพลเมืองดีตามรัฐธรรมนูญ

หน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำ หรือควรทำ เป็นสิ่งที่กำหนดให้
ทำ หรือห้ามมิให้กระทำ ถ้าทำก็จะก่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์ต่อ
ตนเอง ครอบครัว หรือสังคมส่วนรวมแล้วแต่กรณี ถ้าไม่ทำหรือไม่ละ
เว้นการกระทำตามที่กำหนดจะได้รับผลเสียโดยตรง คือ ได้รับโทษ
หรือถูกบังคับ เช่น ปรับ จำคุก หรือประหารชีวิต เป็นต้น โดยทั่วไปสิ่ง
ที่ระบุกิจที่ต้องทำ ได้แก่ กฎหมาย เป็นต้น

สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนุญ

PPA 1106

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หัวข้อในการบรรยาย

1) รูปแบบการปกครอง

- รูปแบบการปกครองแบบตามจำนวน
- รูปแบบการปกครองแบบจำแนกตามสิทธิ
- รูปแบบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ

รูปแบบการปกครอง (**Form of Government**) สามารถแจกแจงได้หลายรูปแบบด้วยกันขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการพิจารณาหรือแจกแจง ซึ่งในที่นี้อาจพิจารณา รูปแบบการปกครองตามเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) รูปแบบการปกครองจำแนกตามจำนวนผู้ปกครอง และผู้ได้รับประโยชน์จากการปกครอง
- 2) รูปแบบการปกครองจำแนกตามสิทธิเสรีของประชาชน
- 3) รูปแบบการปกครองจำแนกตามรัฐธรรมนูญ

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม
จำนวนผู้ปกครองและ
ผู้ได้รับประโยชน์จากการปกครอง

รูปแบบการปกครองจำแนกตามจำนวนผู้ปกครองและ ผู้ได้รับประโยชน์จากการปกครอง

อริสโตเติล ได้จำแนกจำนวนผู้ปกครอง ออกเป็น 3 ประเภท

- 1.คนเดียว
- 2.คนจำนวนน้อย
- 3.คนจำนวนมาก

และจำแนกผู้ได้รับผลประโยชน์จากการปกครองนั้นออกเป็น 2 ประเภท

- 1.ปกครองเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่
- 2.ปกครองเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือกลุ่ม

ซึ่งนำไปสู่การแบ่งรูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

จำนวนผู้ปกครอง	รูปแบบที่ชอบธรรม : ปกครองเพื่อประโยชน์ ของคนส่วนใหญ่	รูปแบบที่ชั่วฉล : ปกครองเพื่อประโยชน์ เฉพาะตนหรือกลุ่ม
คนเดียว	ราชาธิปไตย (Monarchy)	ทรราชย์ (Tyranny)
คนจำนวนน้อย	อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)	คณาธิปไตย (Oligarchy)
คนจำนวนมาก	มัชนิมวิกิอธิปไตย (Polity)	ประชาธิปไตย (Democracy)

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

ราชาธิปไตย (Monarchy)

เป็นรูปแบบการปกครองโดยคน ๆ เดียว มีอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดเหนือบุคคลทั้งหลายโดยเด็ดขาด หากผู้ปกครองมี คุณธรรม เรียกว่า “ราชาธิปไตย”

ซึ่งอริสโตเติลให้นิยามว่าเป็นการปกครองภายใต้กษัตริย์
จอมปราชญ์หรือ ราชาปราชญ์ (philosopher-king)

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

ทรราชย์ (Tyranny)

เป็นการปกครองของคน ๆ เดียว มีรูปแบบคล้ายกับราชาธิปไตย แต่เป็นการปกครองที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม ใช้อำนาจในทางที่ผิด

มีเป้าหมาย มุ่งผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ละเลยประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม ดังนั้นทรราชย์ จึงกลายเป็นรูปแบบการปกครองที่ผิดเพี้ยนของรูปแบบราชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น ฮิตเลอร์ในสมัยนาซี

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)

เป็นการปกครองโดยคณะบุคคล จำนวนหนึ่งที่มีความสามารถ มีสติปัญญา มีคุณธรรมสูง เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมืองและบริหารประเทศ

เพื่อป้องกันการตัดสินใจผิดพลาดของความเป็นมนุษย์และความไม่สมบูรณ์ของคนอื่นเป็นธรรมดาของมนุษย์

ซึ่งหากมีจุดมุ่งหมายเพื่อ**บำบัดทุกข์บำรุงสุข**ให้กับประชาชน ในปัจจุบันยังมีบางประเทศที่มีลักษณะการปกครองแบบนี้ เช่น ประเทศเอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา โคลอมเบีย ฮอนดูรัส ที่การตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลขึ้นอยู่กับผู้มีอิทธิพลไม่กี่กลุ่มในประเทศเหล่านี้

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

คณาธิปไตย (Oligarchy)

การปกครองโดยคนจำนวนน้อย การปกครองรูปแบบนี้ ผู้ปกครอง ประกอบด้วยคนจำนวนน้อยไม่ต่างจากรูปแบบอภิชนาธิปไตย บางครั้งใช้ศัพท์เฉพาะ คือ ธนาธิปไตย ซึ่งแปลมาจาก ภาษาอังกฤษ **plutocracy** หรือเพราะเป็นกลุ่มของผู้มีกำลัง ซึ่งมีการมุ่งผลประโยชน์เฉพาะพวกพ้องของตน แทนที่จะคำนึงถึง ประโยชน์ของคนทั้งหลาย

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

มัชฌิมวิทธีอริปไตย (Polity)

ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
เป็นการปกครองโดยคนทั้งหมดหรือเสียงส่วนใหญ่

การใช้คำว่าเพื่อคนส่วนรวมอย่างยั่งยืน ก็เพราะต้องการเน้นว่า
เป็นการมองที่เน้นองค์รวมของสังคม มากกว่าการเน้นที่ประชาชนกลุ่มใด
กลุ่มหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่ง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขของคน
ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

ประชาธิปไตย (Democracy)

เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยในยุคสมัยกรีกโบราณ ที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยโดยตรงซึ่งเปิดโอกาสให้พลเมืองจำนวนมากเข้าร่วมประชุม กำหนดนโยบายและการตัดสินปัญหาต่าง ๆ โดยถือมติเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ในทัศนะคติของอริสโตเติลเห็นว่า ลักษณะเช่นนี้เป็นรูปแบบการปกครองที่ไม่ดี)

รูปแบบการปกครองออกได้เป็น 6 รูปแบบ

ในทัศนะคติของอริสโตเติลเห็นว่า “ประชาธิปไตย”

ลักษณะเช่นนี้เป็นรูปแบบการปกครองที่ไม่ดี

เพราะเนื่องจากอาศัยความเห็นความรู้สึกของคนหมู่มาก
มาเป็นเกณฑ์ตัดสินต่าง ๆ โดยปราศจากความเป็นระเบียบ มีเหตุผล
ความรู้ คุณธรรม เพราะความเห็น (**Opinion**) ของคนหมู่มากเป็น
ความเห็นที่ขาดคุณภาพ ปราศจากของความรู้ (**Knowledge**)

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม
สิทธิเสรีภาพของประชาชน

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

รูปแบบการปกครองยุคสมัยใหม่ หากใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนว่ามีมาก หรือน้อยเพียงใด สามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ

- ◎ เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม (**Totalitarianism**)
- ◎ เผด็จการอำนาจนิยม (**Authoritarianism**)
- ◎ ประชาธิปไตย (**Democracy**)

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarianism)

เป็นรูปแบบการปกครองนี้ผู้ปกครองมีอำนาจเบ็ดเสร็จ
ปกครองเบ็ดเสร็จทุกด้านทั้งสังคม รวมถึงชีวิตส่วนตัว
ของประชาชนทุกคน เช่น การแต่งงานต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐ
รัฐเป็นผู้อุปถัมภ์เลี้ยงดูบุตรหลาน

รัฐจัดการระบบเศรษฐกิจทุกอย่าง ประชาชนไม่สามารถเป็นเจ้าของ
ที่ดินหรือกิจการได้

ประชาชนไม่สามารถแสดงออกหรือจัดกิจกรรมทางการเมือง
การแสดงออกทางวัฒนธรรม ดนตรี ศิลปะ การกีฬาเพื่อรับใช้รัฐ
ดังนั้น ประชาชนจึงอยู่ในฐานะที่ไม่มีสิทธิ ไม่มีเสรีภาพ ในรูปแบบนี้ประชาชนมี
ชีวิตอยู่เพื่ออุดมการณ์หรือผู้ปกครองสูงสุดของประเทศ

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

เผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarianism)

รูปแบบการปกครองนี้ ผู้ปกครองเน้นการครองอยู่ในอำนาจหรือต้องการมีอำนาจทางการเมืองการปกครองอยู่ในมือของตน แต่ยังให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การดำเนินชีวิตประจำวัน เสรีภาพในการนับถือศาสนา อย่างไรก็ตาม เสรีภาพทั้งหมดจะต้องอยู่ภายใต้กรอบไม่กระทบต่ออำนาจทางการเมือง

ดังนั้น เสรีภาพของสื่อสารมวลชนจึงถูกจำกัดหรือถูกควบคุมให้เสนอสื่อได้เฉพาะทางที่ก่อผลดีต่อรัฐบาล การปฏิบัติศาสนกิจต้องไม่กระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล ระบบศาลยุติธรรมถูกควบคุมเพื่อปกป้องความชอบธรรมของตนเองและใช้เป็นเครื่องมือกำจัดผู้ต่อต้าน เป็นต้น

alamy stock photo

BYCTGX
www.alamy.com

how it works
CHINESE COMMUNIST PARTY

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

ประชาธิปไตย (Democracy)

ประชาธิปไตยในยุคสมัยใหม่แตกต่างจากประชาธิปไตย
ในคำอธิบายของอริสโตเติล

ซึ่งอริสโตเติลเห็นว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เลว
แต่ประชาธิปไตยในยุคสมัยใหม่วางอยู่บนหลักการว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ
ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนที่อยู่ในสังคม

รูปแบบการปกครองจำแนกตาม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

ประชาธิปไตย (Democracy)

แอลเลน กริกสบี (Ellen Grigsby, 2005)

อธิบายถึงลักษณะองค์ประกอบของระบอบประชาธิปไตยว่ามี 5 ประการ

1. การมีส่วนร่วม (Participation)
2. พหุนิยม (Pluralism)
3. การพัฒนานิยม (Developmentalism)
4. การปกป้องคุ้มครอง (Protection)
5. การดำเนินงาน (performance)

รูปแบบการปกครอง
จำแนกตามรัฐธรรมนูญ

รูปแบบการปกครอง จำแนกตามรัฐธรรมนูญ

รูปของรัฐที่จัดขึ้นมาและมีอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันนี้
มีรูปแบบต่าง ๆ กันนั้นได้จัดขึ้นตามลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตย
และจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงการจัดรูปของรัฐในแบบ
การแบ่งอำนาจ (**Distribution of power**) ไว้ 2 แบบ

1. รัฐเดี่ยว (**Unitary Government**)

2. รัฐรวม (**Federal Government**)

รูปแบบการปกครอง จำแนกตามรัฐธรรมนูญ

1. รัฐบาลเดี่ยว (Unitary Government)

รัฐที่มีรัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจปกครอง และอำนาจบริหารสูงสุดเพียงองค์กรเดียว รัฐบาลกลางเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 อำนาจคือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

รัฐบาลเป็นองค์กรกลางองค์กรเดียวของรัฐที่ปกครองประชาชนได้โดยตลอด รวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับ ต่างประเทศด้วย ตัวอย่างรัฐเดี่ยว ได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น และไทย เป็นต้น

รูปแบบการปกครอง จำแนกตามรัฐธรรมนูญ

2.รัฐรวม (**Federal Government**) คือ

รูปของรัฐที่มีรัฐบาล 2 ระดับ ได้แก่ หนึ่งรัฐบาลกลาง และ
สองรัฐบาลท้องถิ่น

ซึ่งรัฐบาลแต่ละระดับจะมีอำนาจบทบาทหน้าที่ต่างกันไป
รัฐรวมมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือ

รูปแบบการปกครองไทย

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองสมัยอยุธยา

การปกครองรัตนโกสินทร์-ปัจจุบัน

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองสมัยสุโขทัย

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การปกครองแบบพ่อปกครองลูก
2. การปกครองแบบธรรมราชาหรือธรรมาธิปไตย

ลักษณะการปกครองทรงยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต้องเผยแพร่ธรรมะสู่ประชาชนด้วย

3. เป็นการปกครองโดยยึดหลักสิทธิเสรีภาพ

เป็นการปกครองที่พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด แต่ให้มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ตามความก่นัด เป็นต้น

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองสมัยอยุธยา

เป็นการปกครองแบบ “สมบูรณาญาสิทธิราช” สมัยพระบรมไตรโลกนาถหลังจากรวมกับสุโขทัย ทรงปฏิรูปการปกครอง ลดทอนอำนาจหัวเมือง ทรงแยกการบริหาร ราชการแผ่นดิน ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายทหาร มีสมุหพระกลาโหม เป็นผู้รับผิดชอบ
2. ฝ่ายพลเรือน มีสมุหนายกเป็นผู้รับผิดชอบ

ฝ่ายพลเรือน นั้นยัง แบ่งออกเป็น 4 กรมหรือ “จตุสดมภ์”

รูปแบบการปกครองไทย

รูปแบบการปกครองแบบ “จตุสดมภ์”

พระมหากษัตริย์/เจ้าเมือง

เวียง

วัง

คลัง

นา

เวียง ดูแลความสงบภายในเมือง

วัง รับผิดชอบคดีในวังและคดีความต่าง ๆ

คลัง การคลังและการเก็บภาษี

นา การเกษตรและการเก็บภาษีนา

รูปแบบการปกครองไทย

1.กรมเวียงหรือนครบาล

ทำหน้าที่ปกครองดูแลบ้านเมือง

2.กรมวังหรือธรรมเนียมการณั้

ทำหน้าที่ดูแล กิจการพระราชวัง

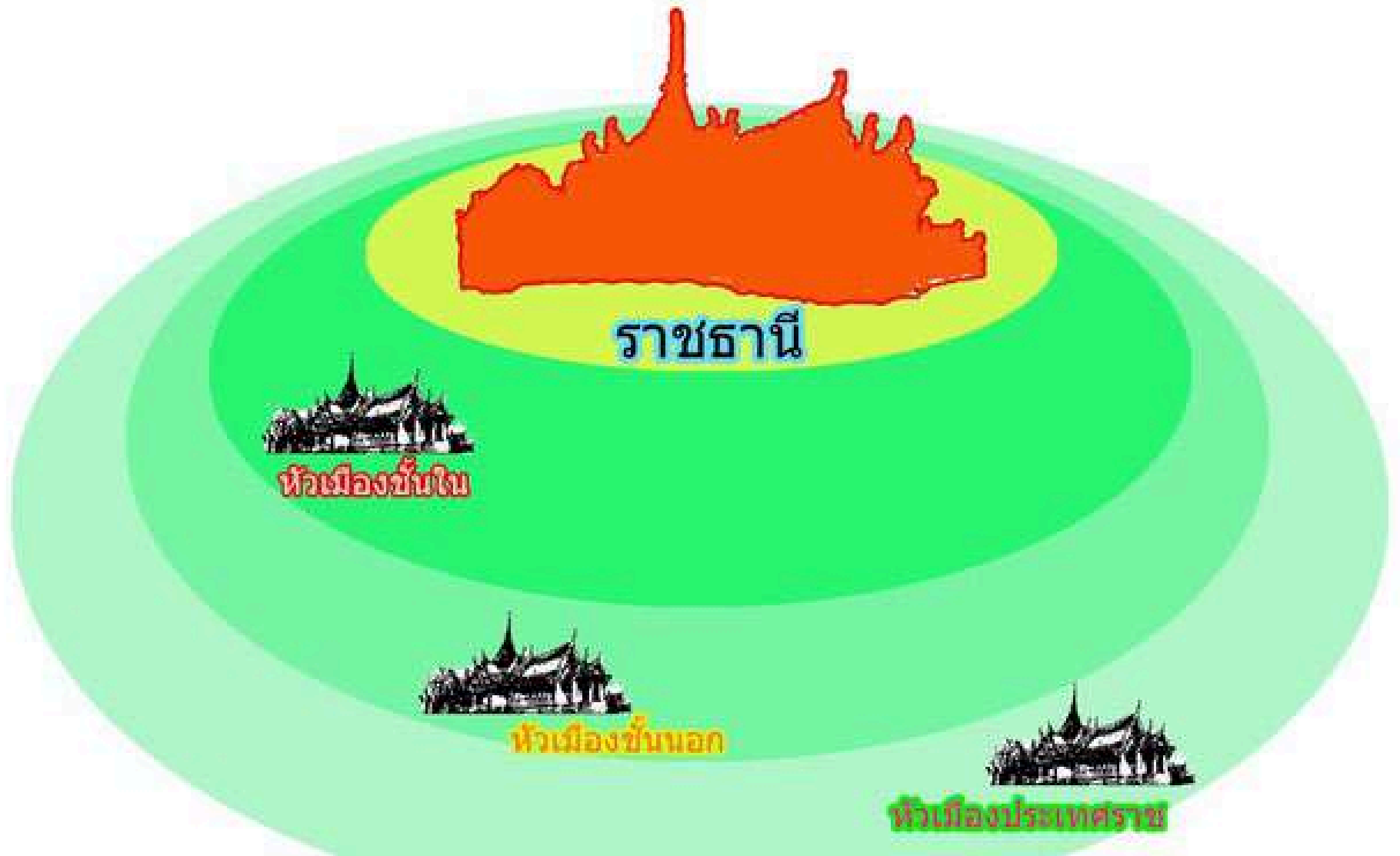
3.กรมคลังหรือโกษาธิบดี

ทำหน้าที่ดูแลด้านการค้าและการต่างประเทศ

4.กรมนา หรือเกษตรราชการ

ทำหน้าที่ดูแลเรื่องเกษตรกรรม

ลักษณะการปกครอง

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองรัตนโกสินทร์-ปัจจุบัน

มีการปกครองแบบสมัชชอยุทธยาตอนปลาย คือ
มีการปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราช และมีการรวมศูนย์
อำนาจรวมอยู่ที่พระมหากษัตริย์

รูปแบบการปกครองไทย

สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 – 2475)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ได้ทรงปฏิรูปการปกครองประเทศครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2435

โดยพระองค์ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การปกครองส่วนกลาง
2. การปกครองส่วนภูมิภาค

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองรัตนโกสินทร์-ปัจจุบัน

ยุคปัจจุบัน (หลัง 24 มิถุนายน 2475-ปัจจุบัน)

มีการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” อันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการบริหารงานราชการโดย
รัฐบาล มีหลักการกระจายอำนาจ โดยแบ่งการกระจายอำนาจ
เป็น การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และ
การปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบการปกครองไทย

การปกครองของประเทศไทย อาศัยแนวคิดผ่านการใช้อำนาจของรัฐ

1. แนวความคิดหลักการรวมอำนาจการปกครอง
(**Centralization**)

2. แนวความคิดหลักการแบ่งอำนาจการปกครอง
(**Deconcentration**)

3. แนวความคิดหลักการกระจายอำนาจปกครอง
(**Decentralization**)

การปกครองส่วนกลาง

ราชการส่วนกลาง หมายถึง ราชการที่ดำเนินการและบริหาร โดยหน่วยราชการในส่วนกลางของฝ่ายบริหาร เพื่อสนองความต้องการของประชาชน

จะมีลักษณะการปกครองแบบ **รวมอำนาจ** หมายความว่า เป็นการรวมอำนาจในการสั่งการ การกำหนดนโยบายการวางแผน การควบคุมตรวจสอบ และการบริหารราชการสำคัญ ๆ ไว้ที่ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตามหลักการรวมอำนาจ การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง จัดแบ่งออกได้ดังนี้

การปกครองส่วนกลาง

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. ส่วนราชการระดับกระทรวง/ทบวง
3. ส่วนราชการระดับกรม
4. หน่วยงานในกำกับ ซึ่งรูปแบบการบริหารของรัฐประเภทหนึ่งที่ต้องการความคล่องตัวในการบริหารจัดการแต่ไม่ได้มีฐานะเป็นส่วนราชการ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเฉพาะ อยู่ใต้การกำกับของรัฐมนตรีและคณะกรรมการแห่งชาติ
5. องค์การมหาชน ซึ่งรูปแบบการบริหารของรัฐประเภทหนึ่งที่ต้องการความคล่องตัวในการบริหารจัดการแต่ไม่ได้มีฐานะเป็นส่วนราชการ จัดตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งหน่วยงาน
6. รัฐวิสาหกิจ ซึ่งรูปแบบการบริหารของรัฐประเภทหนึ่งโดยเป็นหน่วยงานธุรกิจที่รัฐเป็นเจ้าของ

รายชื่อกระทรวง

รายชื่อกระทรวง

กระทรวงกลาโหม

กระทรวงพาณิชย์

กระทรวงการคลัง

กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กระทรวงแรงงาน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กระทรวงคมนาคม

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงพลังงาน

สำนักนายกรัฐมนตรี

การปกครองส่วนภูมิภาค

ราชการส่วนภูมิภาค หมายถึง ราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการจัดทำตามเขตการปกครอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการส่วนกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งออกไปประจำตามเขตการปกครองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค

มีลักษณะเป็นการบริหารแบบ**แบ่งอำนาจ**การปกครอง ออกมาจากการบริหารส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการบริหารราชการตามหลักการแบ่งอำนาจโดยส่วนกลางแบ่งอำนาจในการบริหารราชการให้แก่ภูมิภาค อันได้แก่จังหวัด มีอำนาจในการดำเนินกิจการในท้องที่แทนการบริหารราชการส่วนกลาง

การปกครองส่วนภูมิภาค

ลักษณะ**การแบ่งอำนาจ** คือ

- การมอบอำนาจในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการให้แก่เจ้าหน้าที่
ที่ไปประจำปฏิบัติงานในภูมิภาค
- แต่ให้อำนาจบังคับบัญชาของส่วนกลางโดยเฉพาะในเรื่องการแต่งตั้ง
ถอดถอนและงบประมาณซึ่งเป็นผลให้ส่วนภูมิภาคอยู่ในการควบคุม
ตรวจสอบจากส่วนกลางและส่วนกลางอาจเรียกอำนาจกลับคืน
เมื่อใดก็ได้

การปกครองส่วนภูมิภาค

หน่วยงานที่ให้บริการ

การปกครองส่วนภูมิภาค ได้แก่

1.จังหวัด

2.อำเภอ

การปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐ ในระบบประชาธิปไตย โดยมีจุดลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง(**decentralize**) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำ เท่าที่จำเป็น

ราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป
2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

การปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ได้แก่

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 เทศบาล

1.3 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

2.1 กรุงเทพมหานคร

2.2 พัทยา

ตัวแสดงทางการเมือง

ตัวแสดงทางการเมือง

1. ตัวแสดงภายในประเทศ

1.1 ตัวแสดงที่เป็นรัฐ

- หน่วยงานรัฐ
- หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ

1.2. ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (NGOs)

2. ตัวแสดงภายนอกประเทศ

2.1 ตัวแสดงที่เป็นรัฐ

- หน่วยงานรัฐ
- หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ

2.2. ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (NGOs)

สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนุญ

PPA 1106

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หัวข้อในการบรรยาย

1.ความหมาย “สถาบัน”

2.สถาบันทางการเมืองที่สำคัญ

1. นิติบัญญัติ

2. บริหาร

3. ตุลาการ

4. กลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง

5. ราชการไทย

ความหมาย “สถาบัน”

สถาบันทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำทางการเมือง ซึ่งถูกสร้าง วางระเบียบ กฎเกณฑ์ บรรทัดฐานและกระบวนการต่าง ๆ โดยมีโครงสร้างและองค์การทางการเมืองที่กำหนดรูปแบบและวิธีการประพฤติปฏิบัติ หรือการกระทำทางการเมือง และมีปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม

หน้าที่ของสถาบันการเมือง

ระบบการเมือง หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรืออำนาจ และกลไกที่กับการตัดสินใจที่มีความชอบธรรมเพื่อจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม

ระบบการเมืองทุกระบบไม่ว่าจะเป็นระบบใดก็ตามจำเป็นต้องมีสถาบันการเมือง เพื่อเข้ามาทำหน้าที่เป็นกลไกในการกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ การบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสังคม ดังนั้นสถาบันทางการเมืองจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งในระบบการเมือง

สถาบันนิติบัญญัติ

ที่มาของสถาบันนิติบัญญัติ

เกิดในประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งสภาที่เรียกว่า
“**Parliament**” ซึ่งประกอบด้วย 2 สภาคือ

1.สภาขุนนาง (สภาสูง **House of Lords**)

2.สภาสามัญชน (สภาล่าง **House of Commons**)

สถาบันนิติบัญญัติ

โครงสร้างของสถาบันนิติบัญญัติ ซึ่งได้แก่ ประเภทของสภานิติบัญญัติ แหล่งที่มาของสมาชิกสภานิติบัญญัติ จำนวนสมาชิกของสภานิติบัญญัติ การแบ่งงานหรืออำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภานิติบัญญัติ เป็นต้น มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

ระบบของสภา แบ่งออกเป็น 2 ระบบดังนี้

- 1.ระบบสภาเดียว (**Unicameral System**)
- 2.ระบบสองสภา (**Bicameral System**)

อำนาจหน้าที่ของสถาบันนิติบัญญัติหรือสภา

อำนาจหน้าที่ของสถาบันนิติบัญญัติหรือสภา

1. การบัญญัติกฎหมาย
2. การบัญญัติและเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. การตรวจสอบ ควบคุมและถ่วงดุลสถาบันบริหารหรือรัฐบาล
4. การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเขตเลือกตั้งและประชาชนทั้งประเทศ

กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ

1. รัฐธรรมนูญ
2. พระราชบัญญัติ
3. ประมวลกฎหมาย
4. กฎมลเทียรบาล

รัฐธรรมนูญ คือแม่บทสำคัญในการกำหนดระเบียบ
แห่งอำนาจหน้าที่สูงสุดในประเทศ โดยกำหนดรูปแบบการปกครอง
และระเบียบบริหารประเทศ อันเป็นแนวทางจัดรูปแบบรัฐบาล
และกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานด้านการปกครอง
กฎหมายอื่นจะมาลบล้างหรือขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้
หากกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นย่อมเป็นโมฆะ

พระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติ เป็นกฎหมายที่บัญญัติเฉพาะเรื่องโดย
ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นและออกมาใช้

ด้วยความที่พระราชบัญญัตินี้มีศักดิ์สูงรองจากรัฐธรรมนูญ
การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติของฝ่ายปกครองในการปฏิบัติ
หน้าที่ต่าง ๆ ต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ

ประมวลกฎหมาย เป็นกฎหมายที่รวบรวมกฎหมายเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกันมาบัญญัติรวมกันเป็นหมวดหมู่ ซึ่งประมวลกฎหมายที่ถือเป็นกฎหมายปกครองได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา

กฎหมายเหล่านี้รับรองการใช้อำนาจของรัฐต่อประชาชนและวางหลักความเกี่ยวพันในทางปกครองระหว่างฝ่ายปกครองกับเอกชน.

เสนอร่างกฎหมาย

ขั้นตอนแรกของการออกกฎหมาย คือ การจัดทำร่างกฎหมาย และเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

โดยรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 133 กำหนดให้ ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมายต่อสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่

- 1) คณะรัฐมนตรี
- 2) ส.ส. จำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 20 คน
- และ 3) ประชาชน 10,000 คน เข้าชื่อกันเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

ส.ส. มีอำนาจหลักพิจารณาร่างกฎหมาย

เมื่อมีผู้เสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนฯ แล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนที่สอง คือ การพิจารณากฎหมาย โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การพิจารณาร่างกฎหมายของสภาแบ่งเป็น 3 วาระด้วยกัน ได้แก่

- วาระที่หนึ่ง เรียกว่า “ขั้นรับหลักการ”
- วาระที่สอง เรียกว่า “ขั้นกรรมาธิการ”
- วาระที่สาม เรียกว่า “ขั้นลงมติเห็นชอบ”

ขั้นตอนส.ว.พิจารณาการออกกฎหมาย

เมื่อวุฒิสภารับร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว ก็จะพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งเป็นสามวาระเช่นเดียวกับสภาผู้แทนฯ แต่ต้องเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ หากไม่เสร็จภายในเวลาจะถือว่าวุฒิสภาได้เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นแล้ว โดยมาตรา 136 ของรัฐธรรมนูญ ระบุว่า ร่างกฎหมายทั่วไปต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 60 วัน ส่วนร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) สามารถลงมติขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษได้ไม่เกิน 30 วัน

ขั้นตอนส.ว.พิจารณาการออกกฎหมาย

สมาชิกวุฒิสภา ไม่มีอำนาจในการ ‘ปิดตก’ หรือทำให้ร่างกฎหมายที่ผ่านสภาผู้แทนฯ แล้วย้ายไปได้

เมื่อ ส.ว. พิจารณาร่างกฎหมายแล้วสามารถลงมติได้ 3 กรณี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 137 คือ เห็นชอบ ไม่เห็นชอบ และแก้ไขเพิ่มเติม

ขั้นตอนส.ว.พิจารณาการออกกฎหมาย

กรณีที่หนึ่ง (เห็นด้วย) ถ้า ส.ว. เห็นชอบด้วย ก็
เท่ากับร่างกฎหมายนั้น ๆ ผ่านการพิจารณาของทั้งสอง
สภา

ในขั้นตอนที่สอง และเตรียมนำเข้าสู่ขั้นตอนประกาศใช้
เป็นกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนส.ว.พิจารณาการออกกฎหมาย

กรณีที่สอง ถ้า ส.ว. ไม่เห็นชอบด้วย ให้ "ยับยั้ง" ร่างกฎหมายไว้ก่อนและส่งกลับไปยังสภาผู้แทนฯ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 138 ส.ส. อาจยกร่างกฎหมายนั้นกลับมาพิจารณาใหม่ได้หลังพ้นไปแล้ว 180 วัน

แต่ถ้าเป็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงินให้ลดเหลือ 10 วัน และหาก ส.ส. นำกลับขึ้นมาพิจารณาใหม่และลงมติยืนยันร่างเดิมด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนฯ เท่าที่มีอยู่ หรือ ส.ส. 251 คน (ถ้ามีส.ส. ครบ 500 คน) ก็ถือว่า ร่างฉบับนั้นได้รับความเห็นชอบแล้วให้นำเข้าสู่ขั้นตอนประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนส.ว.พิจารณาการออกกฎหมาย

กรณีที่สาม ถ้า ส.ว. มีมติแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้วไปยังสภาผู้แทนฯ และถ้า ส.ส. เห็นชอบด้วย ก็นำสู่ขั้นตอนประกาศใช้เป็นกฎหมาย

แต่ถ้า ส.ส. ไม่เห็นด้วย ให้ตั้ง “คณะกรรมการร่วม” ของสองสภาขึ้นมาพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง โดยกรรมการมีจำนวน ส.ส. และ ส.ว. เท่ากัน เมื่อกรรมการร่วมพิจารณาร่างกฎหมายเสร็จแล้วให้เสนอต่อทั้งสภาผู้แทนฯ และวุฒิสภา

ถ้าสภาทั้งสองเห็นชอบด้วย ก็นำสู่ขั้นตอนประกาศใช้เป็นกฎหมาย แต่ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบให้ยับยั้งร่างกฎหมายนั้นไว้ก่อน ซึ่ง ส.ส. อาจยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้หลัง 180 วัน โดยอาจยื่นยื่นร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาก็ได้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่

เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนที่สาม คือ การประกาศใช้ ให้นายกรัฐมนตรีรอไว้ 5 วัน ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าเพื่อลงพระปรมาภิไธย ซึ่งระหว่างนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 148 ระบุว่า หาก 1) นายกรัฐมนตรี 2) สมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของทั้งหมดของแต่ละสภาหรือทั้งสองสภารวมกัน กล่าวคือ ส.ส. 50 คน, ส.ว. 25 คน หรือ ส.ส. รวมกับ ส.ว. รวมกัน 75 คน เห็นว่า ร่างกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มีข้อความที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญให้ตัดข้อความนั้นออกไป แต่ถ้าข้อความนั้นเป็นสาระสำคัญให้ร่างกฎหมายนั้นตกไป

ทูลเกล้าเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วจึงประกาศใช้เป็นกฎหมาย

เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 145 ระบุให้นายกรัฐมนตรีรอไว้ 5 วัน แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ภายใน 20 วัน เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ก็ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้

ร่างกฎหมายฉบับใด พระมหากษัตริย์ไม่เห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือพ้นไปแล้ว 90 วันไม่ได้พระราชทานคืน ให้รัฐสภาประชุมร่วมกันอีกครั้ง ตามมาตรา 146 รัฐสภาหรือ ส.ส. และ ส.ว. สามารถลงมติยืนยันร่างกฎหมายนั้นอีกครั้งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของทั้งสองสภา (750 คน) หรือ ส.ส. และ ส.ว. รวมกัน 500 เสียง และให้นายกรัฐมนตรีนำทูลเกล้าอีกครั้ง ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ได้ลงพระปรมาภิไธยภายใน 30 วัน
ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เลย

ส่อง การออกกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญ '60

START

ครม.

สส. 20 คน

ประชาชน
10,000 คน

ร่าง กม.

ส.ส.

วาระ 1
รับหลักการ

วาระ 2
ตั้งคณะกรรมการ

วาระ 3
ลงมติเห็นชอบ

ส่งคืน
ยับยั้งไว้
180 วัน

ไม่เห็นชอบ

เห็นชอบ

เห็นชอบ

ไม่เห็นชอบ

กม.ตกไป

กม.ตกไป

ส.ว.

วาระ 1
รับหลักการ

วาระ 2
ตั้งคณะกรรมการ

วาระ 3
ลงมติเห็นชอบ

ไม่เห็นชอบ

เห็นชอบ

ตั้ง
กรรมการ
ร่วม ส.ส.+ส.ว.
แก้ไข
ร่างกฎหมาย
แก้ไขเพิ่มเติม

ต้องพิจารณาภายใน 60 วัน

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาล รธน.

ขัดทั้งฉบับ

ไม่ขัด รธน.

ขัดบางข้อความ

แก้ไข

กม.ตกไป

กษัตริย์

กษัตริย์

ไม่เห็นชอบ หรือ พ้น 90 วัน

ประชุมรัฐสภาลงมติ 2/3 500 เสียง

ลงพระปรมาภิไธย

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
ใช้บังคับเป็นกฎหมาย

สภามันบริหาร

สภามันบริหารหรือฝ่ายบริหาร (**The Executive**) เป็นสภามันการเมืองที่มีความสำคัญในทางการเมืองการปกครอง กล่าวได้ว่า สภามันการเมืองแห่งนี้มีความเก่าแก่ ยาวนานกว่าสภามันนิติบัญญัติก่อนหน้าที่จะมีสภามันนิติบัญญัติเกิดขึ้น สังคมการเมืองในยุคโบราณมีสภามันบริหารเกิดขึ้นมาก่อนแล้วใน รูปแบบหัวหน้าเผ่า พระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือจักรพรรดิ

ระบบรัฐสภา (Parliament)

ที่มา <http://oknation.nationtv.tv/blog/drpisut/2010/08/01/entry-4>

รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ระบบรัฐสภา

การปกครองระบบรัฐสภา เป็นการปกครองที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 เป็นผลมาจากการชั่งชั่งอำนาจระหว่าง กษัตริย์กับสภาประเทศอังกฤษ

หลักการสำคัญของการปกครองแบบรัฐสภา

1. ตำแหน่งประมุขแยกออกจากตำแหน่งบริหาร
2. ตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่นิติบัญญัติ
3. คณะรัฐบาลมาจากรัฐสภา
4. การคงอยู่ของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความไว้วางใจของรัฐสภา

ประชาชน

สมาชิกผู้แทนราษฎร

สมาชิก

วุฒิสภา

รัฐสภา

นายกรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี

ระบบประธานาธิบดี
Presidents

รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ระบบประธานาธิบดี

รูปแบบรัฐบาลระบบประธานาธิบดีเกิดขึ้นที่ประเทศ
สหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก เพื่อป้องกันไม่ให้ใครมีอำนาจมากเกินไป

รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

หลักการสำคัญของการปกครองแบบระบบประธานาธิบดี

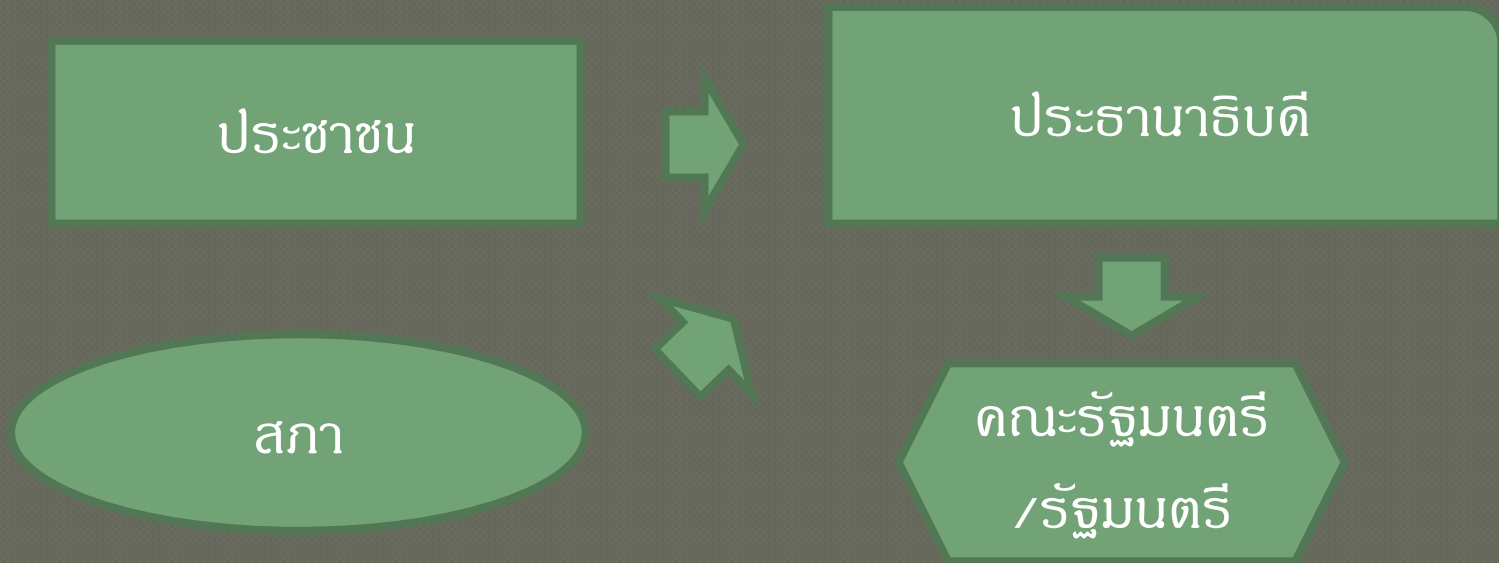
1. มีการแบ่งแยกอำนาจ โดยการแยกอำนาจฝ่ายบริหารกับนิติบัญญัติ คือ ประชาชนเลือกประธานาธิบดีและประธานาธิบดีจะเลือกคณะรัฐมนตรี โดยผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภา (รัฐมนตรีจะไม่สามารถเป็นสมาชิกสภาได้)
2. ประมุขของรัฐเป็นคนเดียวกับประมุขของฝ่ายบริหาร
3. ฝ่ายบริหารเป็นอิสระจากรัฐสภา (รัฐสภาไม่มีอำนาจไม่ไว้วางใจได้)
4. รัฐมนตรีขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี ไม่ต้องร่วมประชุมเพื่อตอบคำถามรัฐสภา

รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

5. ใช้หลักการदानอำนาจ

- ประธานาธิบดี สามารถใช้สิทธิยับยั้งการออกกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายนิติบัญญัติ
- รัฐสภาสามารถใช้สิทธิเพื่อยับยั้งการที่ประธานาธิบดีในการไม่รับรองกฎหมาย ในการเสนอรอบที่ 2
- รัฐสภายังสามารถถอดประธานาธิบดีได้โดยการ ยื่นเรื่องต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาได้

6. วุฒิสภามีหน้าที่ ในการพิจารณาการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร

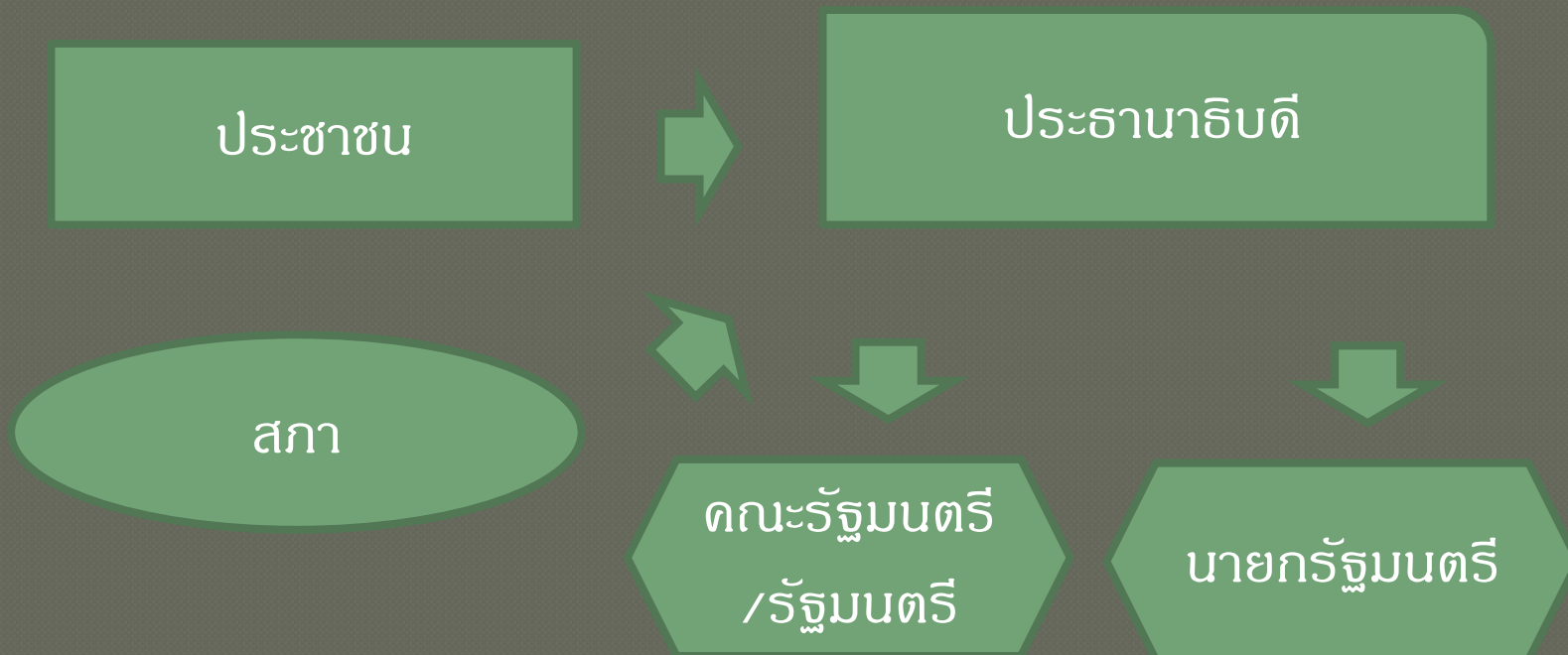
ระบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี

รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ระบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี

ถูกพัฒนาขึ้นในประเทศฝรั่งเศสในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้น นักรัฐศาสตร์และนักนิติศาสตร์ของฝรั่งเศสจึงหาแนวทางร่วมกัน โดยการนำรูปแบบการปกครองแบบระบบ “รัฐสภา” และ ระบบ “ประธานาธิบดี” มาผสมผสานกัน

อำนาจหน้าที่ของสถาบันบริหาร

อำนาจหน้าที่ของสถาบันบริหาร

- 1.อำนาจหน้าที่ของในการกำหนดและดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน
- 2.อำนาจในการควบคุมและสั่งการระบบราชการ
- 3.อำนาจหน้าที่ในการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและกฎหมายอื่นๆเข้าสู่การพิจารณาของสภา
- 4.อำนาจหน้าที่อื่นๆ

กฎหมายที่ออกโดยฝ่าย บริหาร

- 1.พระราชกำหนด
2. พระราชกฤษฎีกา
3. กฎกระทรวง

พระราชกำหนด เป็นกฎหมายที่มีลักษณะคล้ายกับ
พระราชบัญญัติและมีศักดิ์ที่เท่ากัน แต่มีความแตกต่างกันที่
พระราชกำหนดเป็นกฎหมายที่ฝ่ายบริหารเป็นผู้ออกและได้รับมอบ
อำนาจจากรัฐธรรมนูญให้ออกในยามฉุกเฉินเท่านั้น
เพื่อประโยชน์ของประเทศ พระราชกำหนดถือเป็นกฎหมาย
ชั่วคราวที่จะต้องนำเข้าสู่สภาให้ฝ่ายนิติบัญญัติอนุมัติ

พระราชกำหนดการประมง
พ.ศ. ๒๕๕๘
ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
ในที่จับสัตว์น้ำ
ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

พระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกา เป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหาร
เพื่อกำหนดรายละเอียดของพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัติ
จึงมีศักดิ์ต่ำลงมาจากกฎหมายดังกล่าว

โดยปกติการออกพระราชกฤษฎีกาต้องอาศัยอำนาจจาก
พระราชบัญญัติ.

กฎกระทรวง

กฎกระทรวง เป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหาร โดยปกติมักออกโดยรัฐมนตรีรักษาการประจำกระทรวงนั้น ๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัติ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญในการออกกฎกระทรวงไว้

สถาบันตุลาการ

สถาบันตุลาการ

สถาบันตุลาการมีความสำคัญในด้านการแก้ปัญหาคความ
ขัดแย้งระหว่างต่างๆในสังคมเปรียบเสมือนที่พึ่งสุดท้าย ของประชาชน
ในการผดุงความยุติธรรม

คุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของสถาบันตุลาการ คือความ
เป็นอิสระและไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเพื่อให้การพิจารณาไม่ลำเอียงหรือ
เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยมีหลักสำคัญดังนี้

ลักษณะสำคัญของสถาบันตุลาการ

1. การบริหารงานยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด
2. สร้างความเป็นธรรมด้วยการพยายามให้ฝ่ายที่กล่าวหา และถูกกล่าวหามีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงเหตุผลของตนเองอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
3. ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษ เมื่อได้การพิสูจน์อย่างแน่นอนว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยไม่คำนึงว่าจะมียศ ตำแหน่ง ฐานะ ร่ำรวยหรือยากจนเพราะไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมายได้

ศาลในประเทศไทยมีการใช้ระบบศาลคู่ คือ

1.ศาลยุติธรรม

2.ศาลที่มีความพิเศษเฉพาะด้าน

ประเภทของศาลในประเทศไทยจึงแบ่งได้ 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.ศาลยุติธรรม 2.ศาลปกครอง 3.ศาลรัฐธรรมนูญ 4.ศาลทหาร

สถาบันตุลาการ

ศาลยุติธรรมคือศาลที่ให้ความยุติธรรมทั้งคดีทางแพ่งและอาญา โดยมีการแบ่งเป็นชั้นดังนี้

1.1. ศาลชั้นต้น

เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งทางแพ่งและอาญา กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ อย่างน้อยจังหวัดละ 1 ศาล หากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ มีจำนวนพลเมืองและคดีมาก และการคมนาคมสัญจรไม่ต่อสะดวกอาจมีมากกว่า 1 ศาล

สถาบันตุลาการ

1.2. ศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์เป็นศาลชั้นกลาง ตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้คู่ความที่ไม่พอใจในคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้นได้มีสิทธิที่จะขอให้ศาลในระดับที่สูงกว่า ประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าได้พิจารณาอีกครั้ง คดีที่จะอุทธรณ์อาจเป็นคดีลหุโทษ หรือคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีแพ่ง โดยไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ว่าจะ มีมากน้อยเพียงใด

สถาบันตุลาการ

1.3. ศาลฎีกา

ศาลฎีกาเป็นศาลชั้นสูงสุด เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความไม่พอใจก็สามารถฎีกาต่อ ศาลฎีกาให้วินิจฉัยอีกชั้นหนึ่งเป็นชั้นสุดท้าย

นอกจากศาลยุติธรรมทั้งสามระดับแล้ว ระบบศาลไทยยังมี ศาลชำนาญพิเศษอื่น ๆ ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างการตำรวจระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย

2.ศาลปกครอง คือ ศาลที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับทางปกครอง โดยมีคู่ความเป็นประชาชน กับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ ในกรณีที่เป็นหน่วยงานของรัฐกับรัฐเองก็ตาม โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น

2.1 ศาลปกครองชั้นต้น

2.2 ศาลปกครองสูงสุด

3.ศาลรัฐธรรมนูญ คือ ศาลพิเศษที่พิจารณาความเกี่ยวกับ
กฎหมายอื่น ๆ ว่าขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ และวินิจฉัยกรณีทาง
การเมืองที่สำคัญ

หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตาม พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญ
2561

- 1.การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายและกฎหมาย
- 2.การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด
- 3.การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ สส. สว. รัฐสภา ครม.หรือองค์กรอิสระ

4.การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

5.การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ

6.การวินิจฉัยหนังสือสัญญาระหว่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบ
จากรัฐสภาหรือไม่

7. การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง

8. การพิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่น ที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญหรือ
กฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

4.ศาลทหาร พิจารณาความที่เกี่ยวกับทหาร แต่จะไม่ยุ่งกับคดีที่เกี่ยวกับทางแพ่ง

โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ

- (1) ศาลทหารชั้นต้น
- (2) ศาลทหารกลาง
- (3) ศาลทหารสูงสุด

อำนาจหน้าที่ของสถาบันตุลาการ

อำนาจหน้าที่ของสถาบันตุลาการ

- 2.1 อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี
- 2.2 อำนาจหน้าที่ในการตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- 2.3 อำนาจหน้าที่ในการตีความหมาย

สรุป

การก่อดุลอำนาจของ

สถาบันนิติบัญญัติ

สถาบันบริหาร

สถาบันตุลาการ

การถ่วงดุลอำนาจระหว่าง อำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ กับอำนาจฝ่ายบริหาร สามารถควบคุมการกระทำของฝ่ายบริหารได้ดังต่อไปนี้

- การตั้งกระทู้ถาม ซึ่งเป็น การตั้งกระทู้ถามและกระทู้สด
- การเสนอญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) รายบุคคลหรือทั้งคณะ
- การเปิดอภิปรายโดยไม่มีการลงมติไว้วางใจฝ่ายบริหารโดยสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ซึ่งวุฒิสภา
- การให้ความเห็นชอบในการทำสนธิสัญญา การประกาศสงคราม เป็นต้น

การถ่วงดุลอำนาจระหว่าง อำนาจบริหารกับอำนาจนิติบัญญัติ

ฝ่ายบริหารสามารถควบคุมการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติได้
ดังต่อไปนี้

การยุบสภา เป็นการให้อำนาจฝ่ายบริหารด้วยวิธีการยุบสภา
การยุบสภา หมายถึง การที่ประมุขของรัฐโดยคำแนะนำของฝ่าย
บริหารประกาศให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพร้อม
กันก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่ง การยุบสภาจึงเป็นวิธีการที่ฝ่าย
บริหารใช้ในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการคืนอำนาจให้กับ
ประชาชนในการเลือกตั้งตัวแทนฝ่ายนิติบัญญัติใหม่

การก่อกวนระหว่างฝ่ายตุลาการ กับฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ

ความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจตุลาการ ลักษณะสำคัญของสถาบันตุลาการก็คือความเป็น “อิสระ” หมายความว่า เป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีหรือความเป็นอิสระส่วนตัว ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ

แต่ฝ่ายตุลาการโดยศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ กำกับดูแลกฎหมายที่ออกมา เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ จะมีกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญได้

ระบบราชการ

ระบบราชการ

ระบบราชการ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า **Bureaucracy** ซึ่งในความหมายของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ซึ่งเป็นผู้คิดค้นคำไม่ได้หมายถึงเฉพาะองค์การภาครัฐอย่างที่สังคมไทยคุ้นเคย แต่รวมถึงองค์การภาคเอกชนด้วย ความเชี่ยวชาญที่ตรงกับ ภาระหน้าที่ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์

ลักษณะของระบบBureaucracy

ลักษณะของระบบ Bureaucracy

- 1.องค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน
- 2.มีระบบการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (**Hierarchy**) เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับและ ขั้นตอนในการทำงานตัวบุคคลกับองค์กรแยกออกจากกัน หรือองค์กรไม่ใช่สมบัติส่วนตัวของบุคลากร (**Impersonal**)
- 3.การรับคนเข้าทำงานและการเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งเป็นไปตามระบบคุณธรรม (**Merit System**) มาจากความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่ตรงกับภาระหน้าที่ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์

อำนาจหน้าที่ระบบราชการ

ระบบราชการมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

- 1.อำนาจหน้าที่ในการนำกฎหมายและนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.อำนาจหน้าที่ในการให้บริการประชาชน
- 3.อำนาจหน้าที่ในการกำหนดกฎระเบียบ
- 4.อำนาจหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลความต้องการของประชาชน

ประเภทของข้าราชการ

1. ข้าราชการการเมือง

ลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. ข้าราชการการเมืองมีวาระในการดำรงตำแหน่ง โดยกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน
2. ข้าราชการการเมืองมีเงินเดือนจำนวนคงที่
3. ข้าราชการการเมืองมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง
4. ข้าราชการการเมืองรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านนโยบาย

ประเภทของข้าราชการ

2. ข้าราชการประจำ

ลักษณะสำคัญอยู่ ประการ คือ

1. มาจากการสอบเข้าโดยใช้ความรู้ความสามารถ
2. ข้าราชการการเมืองมีเงินเดือนจำนวนคงที่
3. มีอายุราชการ **60** ปี (บางตำแหน่งสามารถต่ออายุราชการได้)
4. ข้าราชการประจำเน้นรับผิดชอบด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กลุ่มผลประโยชน์

และ

พรรคการเมือง

กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การรวมตัวกันโดยความสมัครใจ
ของบุคคลที่มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน

พยายามกระทำการเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทาง
การเมืองกระทำหรือไม่กระทำการอันใด เพื่อสอดคล้องกับผลประโยชน์
ของกลุ่มตน แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้งรัฐบาล

กลุ่มผลประโยชน์เป็นสถาบันการเมืองอย่างหนึ่ง
ที่มีความสำคัญสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย
ทั้งนี้เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจ
สูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิในการ
แสดงออกและเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่ม
ตัวอย่างกลุ่มผลประโยชน์

เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมผู้ส่งออกข้าว สภานายความ

พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน มารวมกันด้วยความสมัครใจ และต้องการนำความคิดเห็นเหล่านั้น ไปเป็นหลักในการบริหารประเทศ ด้วยการส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง โดยมุ่งหวังที่จะเป็นรัฐบาล หรือถ้าไม่ได้เป็นรัฐบาลก็เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการควบคุมสอดส่องการบริหารงานของรัฐบาล โดยทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน

สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญ

รพีพัฒน์ จันทนินทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ
(**constitution**)

Magna Carta เกิดจากการที่พระเจ้าจอห์นและคณะขุนนางอังกฤษ(บารอน) เกิดความขัดแย้งกัน เกี่ยวกับสิทธิของพระมหากษัตริย์

เนื่องจากเดิม อังกฤษมีการใช้ระบบ ระบบฟิวดัล (**Feudalism**) ที่มีการขูดรีด ภาษีจากประชาชน ทำให้ขุนนางและประชาชนรวมตัวกันสร้าง **Magna Carta** เพื่อควบคุมอำนาจของกษัตริย์ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น

“ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ
ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้”

รัฐธรรมนูญ เป็นประดิษฐกรรมของมนุษย์ที่เกิดจาก
พัฒนาการทางสังคมการเมือง ที่ต่อเนื่องยาวนาน ดังที่ **Oxford
Dictionary of Politics (2009)** อธิบายว่า
รัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในบริบทของการเมืองอังกฤษ
หลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (**Glorious Revolution**)
ใน ค.ศ. 1688 (พ.ศ. 2231) ที่พระเจ้าเจมส์ที่สอง (**James II**)
ถูกกล่าวหาว่าทรงละเมิดต่อ “หลักการพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญของ
ราชอาณาจักร” จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองขึ้น

รัฐธรรมนูญหมายถึง

Thomas Paine (โทมัส เพน)

‘A Constitution is not the act of a government, but of a people constituting a government ; and government without a constitution is power without right’

โทมัส เพน กล่าวไว้ว่า “รัฐธรรมนูญไม่ใช่กฎหมายของรัฐบาล : แต่เป็นกฎหมายของประชาชนเพื่อสร้างรัฐบาล รัฐบาลที่ไม่มีรัฐธรรมนูญก็คือ : รัฐบาลที่มีอำนาจแต่ปราศจากสิทธิในการปกครอง”

รัฐธรรมนูญหมายถึง

Professor Alec Stone Sweet, professor of comparative constitutional law มองว่า

รัฐธรรมนูญเป็นชุดของแบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมที่เป็นกฎระเบียบ หรือ ระเบียบทางกฎหมายและหลักการในระดับสูง ที่เป็นเครื่องระบุว่า จะสร้างกฎของสังคมที่บังคับเป็นกฎหมายขึ้นมาได้อย่างไร จะปรับประยุกต์ใช้อย่างไร จะบังคับใช้อย่างไร และถูกต้องความอย่างไร

รัฐธรรมนูญหมายถึง

KC Wheare เห็นว่า รัฐธรรมนูญ คือ

“ระบบทั้งหมดของการปกครองประเทศ เป็นชุดของกฎเกณฑ์
ที่สถาปนาขึ้นและกำกับการปกครองรัฐบาล”

คำนิยามของเวียร์ สามารถย้อนไปถึงแนวคิดของ โทมัส เพน
เพราะในทัศนะของเพน รัฐธรรมนูญไม่ใช่เพียงกฎหมายของรัฐบาล
แต่เป็นชุดของกฎเกณฑ์ที่ประชาชนผู้สร้างรัฐบาลขึ้น

รัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งที่มีมาก่อนจะมีรัฐบาล โดยรัฐบาลนั้น
ก็คือ สิ่งที่ตั้งอยู่บนฐานของรัฐธรรมนูญหรือพันธสัญญาในทาง
การปกครอง

ประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญหรือไม่?

We the People
insure domestic Tranquility, provide for the common
and our Posterity, We ordain and establish this Constitution

Article 1

Section 1. All legislative Powers herein granted, shall be vested in a Congress of the United States, which shall consist of a Senate and House of Representatives.

Section 2. The House of Representatives shall be composed of Members chosen every second Year by the People of the several States, and each State shall have Representatives in proportion to the most numerous Branch of the State Legislature.

Section 3. No Person shall be a Representative who shall not have attained to the Age of twenty five Years, and seven Years a Citizen of the United States, who, when elected, shall not, when elected, be an Inhabitant of that State in which he shall be chosen.

Section 4. Representatives and electors shall be appointed among the several States which may be admitted, within the Term, according to the Census, which shall be taken every third Year, and the Number of Representatives shall not exceed one for every thirty thousand, but each State shall have at least one Representative; and until such Enumeration shall be made, the State of New Hampshire shall have three, Massachusetts eight, Rhode Island and Providence Plantations five, New York nine, New Jersey five, Pennsylvania seven, Delaware three, Maryland six, Virginia ten, North Carolina five, South Carolina five, and Georgia three.

**SOCIALIST CONSTITUTION
OF
THE DEMOCRATIC PEOPLE'S
REPUBLIC OF KOREA**

**PYONGYANG, KOREA
Juche 99 (2010)**

รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ (Constitution)

นับเป็นหนึ่งในสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ทุกประเทศไม่ว่าจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และระบบเผด็จการต่างมีรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญทางการเมือง เพราะรัฐธรรมนูญถูกสร้างขึ้นมากำหนดบทบาทหน้าที่ของส่วนงานต่าง ๆ

อีกสาเหตุหนึ่งคือ ที่สำคัญรัฐธรรมนูญจะเป็นสิ่งที่สร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจอธิปไตย

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

1. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดระบอบการปกครองและกติกาทางการเมืองของรัฐ (เป็นการระบุรูปแบบการปกครองของรัฐธรรมนูญนั้น เช่น ประชาธิปไตย สังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์)

รธน. 2560 มาตรา 2 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

2. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดให้องค์กรของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจ โดยหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายตุลาการ

เพื่อไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจตามอำเภอใจ และเป็น การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน (รธน.2560 มาตรา ที่ 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรง เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

3. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่ง การสิ้นสุดของตำแหน่ง ตลอดจนความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการได้ตำแหน่ง การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งอาจได้มาโดยการเลือกตั้ง การแต่งตั้ง หรือการสิ้นสุดตำแหน่งต่าง ๆ โดยการตาย ลาออก ต้องคำพิพากษา ให้จำคุก หรือ การถูกถอดถอน เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

4. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งถือเป็น “สถานะพิเศษ” ของรัฐธรรมนูญ คือ “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ชัด หรือแย้ง กับรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

5. ความคุ้มครองพิเศษสำหรับกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขมีกรอบในการแก้ไขตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งทำได้ยากกว่าการแก้ไขกฎหมายธรรมดา

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

6. รัฐธรรมนูญ พุทธถึงเรื่องประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา 5 รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้กระทำการนั้นหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เป็นการ “อุดช่องว่าง” ของรัฐธรรมนูญเฉพาะกรณีเท่านั้น และจะนำเอาจารีตประเพณีทางการปกครองดังกล่าว มาหักล้างบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรไม่ได้

บทบาทและหน้าที่รัฐธรรมนุญ

บทบาทและหน้าที่รัฐธรรมนูญ

1. กำหนดค่านิยม อุดมการณ์หรือเป้าหมายทางการเมืองของชาติ
รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศจะกำหนดถึงค่านิยม
อุดมการณ์ หรือ เป้าหมายทางการเมืองของประเทศว่าเป็นอย่างไร
ซึ่งขึ้นอยู่กับคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญว่าเป็นใคร มาจากไหน
กระบวนการในการร่างเป็นอย่างไร

บทบาทและหน้าที่รัฐธรรมนูญ

2. กำหนดโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างกันของภาคีรัฐ
รัฐธรรมนูญเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่กำหนดโครงสร้าง
รูปแบบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐแต่ละด้าน
กำหนดที่มาของผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจ และใช้อำนาจในองค์กรต่าง ๆ
ตลอดจนระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันของหน่วยงานเหล่านี้
ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ระบบราชการ
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

บทบาทและหน้าที่รัฐธรรมนูญ

3. สร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลหรือระบอบการเมือง
รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องประทับความรับผิดชอบให้กับ
รัฐบาลหรือระบอบการเมือง ดังจะเห็นได้ว่า หลายประเทศใน
ประชาคมโลกจะยังไม่ยินยอมให้การรับรองแก่รัฐหรือประเทศเกิดใหม่
จนกว่าประเทศนั้นจะมีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือเป็น
สัญลักษณ์ของความยั่งยืนและความรับผิดชอบ

บทบาทและหน้าที่รัฐธรรมนูญ

4. เสริมสร้างเสถียรภาพของรัฐบาล

การแก้ไขรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษรที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และไทย มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบการปกครองของประเทศให้มีเสถียรภาพ ก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล สร้างความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารประเทศของรัฐบาล

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

ความสำคัญของการมีรัฐธรรมนูญ

แอนดรูว์ เฮย์วูด (**Andrew Heywood**) กล่าวถึง
ความสำคัญของการมีรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1. การสถาปนาอำนาจรัฐ
2. การสถาปนาคุณค่าของสังคมและเป้าหมายของสังคมที่เป็นเอกภาพ
3. เพื่อให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ
4. เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ
5. เพื่อให้เกิดความชอบธรรม (**legitimacy**)
ของระบอบการเมือง

ประเภทของรัฐธรรมนูญ

ประเภทของรัฐธรรมนูญ

การแบ่งประเภทของรัฐธรรมนูญที่ได้รับความนิยมมากที่สุด
คือ การแบ่งรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษร

(Written Constitution)

2. รัฐธรรมนูญแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือจารีตประเพณี

(Unwritten Constitution)

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

จากการพิจารณาเหตุของการร่างรัฐธรรมนูญทั่วโลก สามารถสรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญ มีที่มาจากสาเหตุ 4 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนระบอบการเมือง (**regime change**) หรือการปฏิวัติ (**revolution**) เช่น การเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองหลังการล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและกลางหลัง พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ในประเทศไทย เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

2. การฟื้นฟูประเทศหลังจากความพ่ายแพ้
ในสงคราม เช่น กรณีญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
สิ้นสุดลง จึงต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่
เพื่อจัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสถาบัน
การเมืองตลอดจนบทบาทในทางการเมืองทหาร
ซึ่งยังผลให้จักรพรรดิญี่ปุ่นกลายเป็นเพียง
สัญลักษณ์ของชาติ

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

3.การรัฐประหาร (Coup d'etat)

เป็นการเปลี่ยนรัฐบาลโดยการใช้กำลังบังคับเพื่อล้มล้างรัฐบาลเก่า แล้วกุมอำนาจรัฐ เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่อีกครั้ง เช่น กรณีการรัฐประหารของประเทศไทย

4.การประกาศเอกราชใหม่ เช่น ประเทศอินเดียนและปากีสถาน
และประเทศในกลุ่มแอฟริกา ช่วง ค.ศ. 1950-1960

ที่มาของ รัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญในประวัติศาสตร์ไทย

ในความหมายขอดีนิม คำว่า “รัฐธรรมนูญ” เป็นคำที่ใช้เรียก
หลักการและกฎหมายสูงสุดที่ใช้ปกครองประเทศ

แต่รัฐธรรมนูญเป็นคำที่ใช้แทนความหมายของ

Constitution หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่
24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

ซึ่งก่อนหน้านั้น ชาวสยาม เรียกรัฐธรรมนูญ โดยเรียก
ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “กอนสตีวชั่น” “กอนสตีตูชั่น” “คอนสตีวชั่น”
หรือ “คอนสตีตูชั่น” แล้วแต่สำเนียงที่เรียก

รัฐธรรมนูญในประวัติศาสตร์ไทย

จาก “คอนสติตูชัน” ถึง “รัฐธรรมนูญ”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลคำว่า “**constitution**” ว่า “ธรรมนูญ” แต่ไม่เป็นที่นิยม เพราะคำว่า “ธรรมนูญ” หมายถึง กฎหมายทั่วไป

ดังมีคำอธิบายของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ว่า “พระธรรมนูญ” แปลว่า “กฎหมายที่กำหนดศาลแลอำนาจศาลต่าง ๆ วิธีแลแบบที่ศาล จะกระทำการนั้น เรียกว่าวิธีพิจารณา”

รัฐธรรมนูญในประวัติศาสตร์ไทย

จาก “คอนสติตูชัน” ถึง “รัฐธรรมนูญ”

จนเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ คณะราษฎรจัดทำร่าง พ.ร.บ. ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม พ.ศ. 2475 ทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมา เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พระองค์ทรงเติมคำว่า “ชั่วคราว” กำกับต่อท้าย พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม โดยมีพระราชกระแสรับสั่งแก่คณะราษฎรว่า ให้ใช้ พ.ร.บ. ธรรมนูญฯ นี้เป็นการชั่วคราว แล้วให้เสนอสภาผู้แทนราษฎรเพื่อตั้งคณะอนุกรรมการทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อไป

“ธรรมเนียมการปกครอง” และ “รัฐธรรมนูญ”

ม.จ. วรณไวทยากร วรวรรณ (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์
เจ้าวรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) เป็นผู้เสนอให้ใช้
คำว่า “รัฐธรรมนูญ” และกลายมาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติว่า
ถ้าผู้ร่างต้องการให้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวร จะใช้คำว่า
“รัฐธรรมนูญ” แต่ถ้า
จะใช้เป็นฉบับชั่วคราว จะเรียกว่า “ธรรมเนียมการปกครอง”
หรือ “ธรรมเนียมการปกครองแผ่นดิน”

ลักษณะของรัฐธรรมนุญที่ดี

1. ต้องมีข้อความที่ชัดเจนแน่นอน
2. ต้องมีบทบัญญัติครบถ้วน
3. ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
4. จะต้องสั้น
5. จะต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไข ตัดตอน หรือเพิ่มเติม
รัฐธรรมนุญที่ชอบด้วยกฎหมาย

ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงวันนี้เรามีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ

- 1.พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475
- 2.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475
- 3.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
- 4.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490
- 5.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
- 6.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงวันนี้เรามีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ

- 7.ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502
- 8.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511
- 9.ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515
- 10.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
- 11.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
- 12.ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520
- 13.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
- 14.ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงวันนี้เรามีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ

- 15.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
- 16.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 17.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
- 18.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- 19.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557
- 20.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มจำนวนเท่า ๆ กัน จำนวน 3 กลุ่ม แล้วค้นหาข้อมูล
เพื่อนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1. ความหมายและที่มาของรัฐธรรมนูญ

กลุ่มที่ 2. ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญและการแบ่งรัฐธรรมนูญ

กลุ่มที่ 3. บทบาทและหน้าที่และความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 1 :
พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการ
ปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว
พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 1 : พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม
ชั่วคราว พุทธศักราช 2475

- มีผลบังคับใช้เมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
- ประกอบด้วย 39 มาตรา
- คณะกรรมการราษฎร จำนวน 15 คน มาจากคณะราษฎร แต่งตั้งสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 70 คน
- กำหนดให้มีการเลือกตั้ง โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ ประชาชนที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่ทันจัดให้มีการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญก็ถูกยกเลิกก่อน
- ร.7 ทรงเติมคำว่า “ชั่วคราว” ต่อท้าย เพื่อตั้งคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

พุทธศักราช 2475

- เป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรก
 - มีระยะเวลาในการบังคับใช้ยาวนานที่สุด
 - มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 กำหนดให้เป็นวันรัฐธรรมนูญ
 - มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร
 - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาจาก 2 ส่วน
- ส่วนแรก มาจากการเลือกตั้งแบบทางอ้อม โดยประชาชนเลือกผู้แทนในตำบล และผู้แทนนั้น ไปเลือกผู้แทนราษฎร
- ส่วนที่สอง มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (ตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี)

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2475

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือก นายกรัฐมนตรี 1 คน และคณะรัฐมนตรี อีก 14 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
- มีการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ 3 ครั้ง ที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” มาเป็น “ประเทศไทย”
- เป็นครั้งแรกที่มีการรับรองสิทธิของประชาชนระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 3 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2489

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 3 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2489

- เสนอโดยหลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์)
- เหตุผลในการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ สถานการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปมาก และจะเข้าร่วมกับองค์การสหประชาชาติ
- อำนาจนิตินบัญญัติ มาจาก 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และ พุทฺธสภา ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง รวมเป็น รัฐสภา
- ประชาชนสามารถตั้งพรรคการเมืองได้
- ห้ามข้าราชการเล่นการเมือง

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 4 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 4 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว)

พุทธศักราช 2490

- รัฐธรรมนูญฉบับไต้ตุ่ม (ตุ่มแดง)
- มาจากการรัฐประหาร โดยพลโทผิน ชุณหะวัณ
- มี 98 มาตรา
- อำนาจนิตีบัญญัติ ประกอบด้วย วุฒิสภา กับ สภาผู้แทน
- เพิ่มหมวดว่าด้วยอภิรัฐมนตรี 5 คน บริหารราชการในพระมหากษัตริย์
- ยกเลิกการให้ประชาชนตั้งพรรคการเมือง
- ยกเลิกการห้ามข้าราชการเล่นการเมือง
- ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ภายใน 180 วัน

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2492

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2492

- มี 188 มาตรา แบ่งเป็น 11 หมวด
- มีการตั้งองคมนตรี ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาพระมหากษัตริย์ เป็นครั้งแรก
- กำหนดให้มีแผนนโยบายแห่งรัฐ ในหมวด 5 เป็นครั้งแรก
- มี 2 สภา คือ วุฒิสภา และ สภาผู้แทน โดยประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา
- วุฒิสมาชิก มีจำนวน 100 คน มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี โดยเมื่อครบ 3 ปี ให้จับสลากออกครึ่งหนึ่ง เพื่อเปลี่ยนสมาชิก
- สภาผู้แทน มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
- ห้ามข้าราชการเล่นการเมือง
- ให้ประชาชนสามารถออกเสียงประชามติได้ แต่ไม่สำเร็จ

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2475 (แก้ไขเพิ่มเติม)

พุทธศักราช 2495

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

- มีจำนวน 123 มาตรา 9 หมวด
- ใช้บทบัญญัติเดิมตาม รธน. 2475 แต่เพิ่มเรื่อง คณะองคมนตรี , แนวนโยบายแห่งรัฐ , ตุลาการรัฐธรรมนูญ
- มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้ง
- ชำระราชการ เล่นการเมืองได้
- จอมพลสฤษดิ์ ก่อรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป.

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 7 :
รัฐธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร พุทธศักราช
2502

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 7 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

พุทธศักราช 2502

- สภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- มีสมาชิก 240 คน แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์
- ไม่มีสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้ง
- มาตรา 17 ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (มีความคล้ายกับ มาตรา 44 ในปัจจุบัน)
- ไม่มีกลไกควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 8 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2511

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 8 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2511

- มาจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ (7 ปี)
- มี 2 สภา คือ สภาผู้แทน และ วุฒิสภา โดยวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ (6 ปี)
- สภาผู้แทน มาจากการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัด (4 ปี)
- วุฒิสภา มีอำนาจในการเสนอกฎหมาย และ เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหาร
- พรรคการเมืองแรก คือ พรรคสหประชาไทย ของจอมพลถนอม

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 9 :
รัฐธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร พุทธศักราช
2515

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 9 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

พุทธศักราช 2515

- มาจากการรัฐประหารตัวเอง ของจอมพลถนอม
- นำ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 (ฉบับที่ 7) มาปิดฝุ่น

- รัฐสภา หรือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีสมาชิก 299 คน

มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์

- มาตรา 17 ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (กลับมาบังคับใช้)

- นำไปสู่เหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตย นำโดยนิสิต นักศึกษา ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 10 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2517

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 10 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2517

- ใช้หลักการคล้ายกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 (ฉบับที่ 5)
- ตั้งสมัชชาแห่งชาติ จากหลายสาขาอาชีพ โดยใช้ สนามมานางเลิ่ง เป็นที่ประชุมสมัชชา เรียกว่า “สภาสนามม้า”
- มี 2 สภา สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต โดยมีผู้แทนได้ไม่เกินเขตละ 3 คน
- วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้ง จำนวน 100 คน (6 ปี)
- ห้าม ส.ส. และ ส.ว. เป็นข้าราชการประจำ
- มีการแสดงทรัพย์สินต่อประธานสภา
- ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 11 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2519

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 11 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2519

- มีจำนวน 29 มาตรา
- มีลักษณะเป็น “แผนพัฒนาการเมือง”
- มีสภาเดียว คือ สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกไม่น้อยกว่า 300 คน แต่ไม่เกิน 400 คน
- คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี 1 คน

และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 20 คน

- มีสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
- โครงสร้างรัฐบาล ถูกเรียกว่า “รัฐบาลหอย” เพราะ มีนายทหารในคณะปฏิรูปเปรียบเสมือนเปลือกหอยคอยคุ่มกันรัฐบาลพลเรือน
- กำหนดให้มีการนิรโทษกรรม ให้การก่อรัฐประหารไม่มีความผิด

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 12 :
รัฐธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร พุทธศักราช
2520

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 12 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

พุทธศักราช 2520

- รัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ โดย พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่
- **Road Map** 12 ปี นานเกินไป
- มี 32 มาตรา
- มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิก 300-400 คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ
- มีสภานโยบายแห่งชาติ (บุคคลในคณะรัฐประหาร) ทำหน้าที่กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ และให้ข้อคิดเห็นในการบริหารประเทศแก่คณะรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2521

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2521

- มี 206 มาตรา
- มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับหนึ่ง
- 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร กับ วุฒิสภา โดยประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่ประธานรัฐสภา
- จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดตามสัดส่วนจำนวนประชากร และกำหนดเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง
- พรรคการเมือง ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง)
- สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 14 :
รัฐธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักร พุทธศักราช

2534

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 14 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

พุทธศักราช 2534

- รัฐประหารรัฐบาลพลเอกชาติชาย โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)
- มี 33 มาตรา คล้ายกับธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 (ฉบับที่ 12)
- มีสภาเดียว คือ สภานิติบัญญัติ มีสมาชิกไม่เกิน 300 คน ทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
 - ตั้งสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งมาจากคณะ รสช.
 - หัวหน้าคณะ รสช. และ นายกรัฐมนตรี มีอำนาจเด็ดขาด

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 15 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 15 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2534

- สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นยกร่างฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.9) ทรงลงพระปรมาภิไธย
- ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2534
- มีจำนวน 223 มาตราภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ แม้จะมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 22 มีนาคม 2535
- คณะ รสช. ก็ได้พยายามสืบทอดอำนาจ โดยผ่านพรรค "สามัคคีธรรม" ซึ่งเป็นพรรค "นอมินี" ของ รสช. หนุนให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็น นายกรัฐมนตรี โดยไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง
- เกิดการต่อต้านอย่างหนักจากประชาชน จนเกิดเหตุล้อมปราบในเดือน พฤษภาคม 2535 หรือ ที่รู้จักกันในชื่อเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" พล.อ.สุจินดา คราประยูร ต้องพ้นจากตำแหน่ง
- มีความพยายามในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ดำเนินถึงประชาชนมีส่วนร่วมขึ้นมา และเมื่อแล้วเสร็จ จึงได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 รวมเวลาประกาศใช้ทั้งสิ้น 5 ปี 10 เดือน 2 วัน มีรัฐบาลบริหารประเทศ 5 ชุด

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 15 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2534

- รธน. ฉบับ รสช.
- นายกรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมาจาก สส.
- รัฐสภา ประกอบด้วย วุฒิสภา และ สภาผู้แทนราษฎร โดยประธานวุฒิสภา เป็นประธานรัฐสภา
- ส.ว. มาจากการแต่งตั้ง จำนวน 2 ใน 3 ของ ส.ส. (6 ปี)
- ส.ส. มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เขตละไม่เกิน 3 คน (4 ปี)
- พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 120 คน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องอาศัย หรือ เรียนอยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 2 ปี (เพื่อป้องกันการส่งคนจากต่างถิ่นมาลงสมัคร)
- พรรคการเมือง ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 15 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2534

- เปิดโอกาสให้ คณะ รสช. สืบทอดอำนาจต่อไปได้
- ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีสมาชิก 99 คน

โดยสมาชิก 76 คน มาจากทุกจังหวัด และอีก 23 คน มาจาก
ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540

ประชาธิปไตยของไทยที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบันนั้น เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (**Representative Democracy**) ที่ในระยะหลังเริ่มมีผู้เห็นว่าประชาธิปไตยในรูปแบบดังกล่าวเพียงพออย่างเดียว ยังไม่สามารถนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงได้ จึงทำให้เป็นที่มาของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง หรือ ส่งเสริมให้มีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (**Participatory Democracy**)

ในรูปของการให้สิทธิกับประชาชนในการดำเนินการประชาพิจารณ์หรือเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองออกจากตำแหน่ง หรือให้ประชาชนริเริ่มกฎหมายเข้าสู่สภาได้โดยตรง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่เพียงให้ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนเท่านั้น หากแต่มุ่งจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงด้วย จนทำให้มีการกล่าวกันว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งการมีส่วนร่วม เพราะ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการวางแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเอาไว้ชัดเจนที่สุดเท่าที่ผ่านมา

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้ผ่านรัฐสภาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคมปีเดียวกัน ในช่วงรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้อาจกล่าวได้ว่าได้บรรลุเนื้อหาแห่งการปฏิรูปในทางการเมืองไว้ และมีนวัตกรรมหลายประการเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ประการแรก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้ง ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในส่วนของการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรนั้น ได้จัดให้เป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสม ระหว่างระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมาก คนเดียวเขตเดียว จำนวน 400 ที่นั่ง และระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ที่เรียกว่าระบบ **Party List** จำนวน 100 คน ในส่วนของสมาชิกวุฒิสภานั้น ให้เป็นระบบเลือกตั้ง โดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง จำนวน 200 คน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ประการที่สอง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างเด่นชัดและครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลในด้านต่างๆ หรือสิทธิของชุมชน ทั้งยังได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน โดยให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระของรัฐที่เป็นอิสระ

ประการที่สาม มีการให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรในการตรวจสอบและถ่วงดุล ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลปกครอง และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งจะต้องเป็นอิสระและเป็นกลาง

แนวความคิดปฏิรูปการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

การปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สังคมไทยพยายามพัฒนาขึ้นนั้น มีปัญหาหลายประการที่นำไปสู่ความจำเป็นที่ต้องทำการแก้ไข เนื่องจากทางเลือก ที่จะใช้ระบบการเมืองอื่นๆ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร หรือการใช้ระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม เป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำได้ โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและจำเป็นต้องมีการปฏิรูปได้แก่

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

- (1) ปัญหาการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมเนื่องจากการใช้เงินซื้อเสียง
- (2) ปัญหาการแย่งชิงกันดำรงตำแหน่งบริหารในกระทรวงต่าง ๆ
- (3) ปัญหาการแทรกแซงการบริหารงานของข้าราชการประจำ
- (4) ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง (คอร์รัปชัน)
- (5) การเสนอโครงการใหญ่ ๆ เพื่อผลประโยชน์จากการได้ค่าตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมที่นอกจากจะให้ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนแล้ว ยังมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย กล่าวคือ พยายามให้ประชาชนเป็นตัวแสดงหลักในรูปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ดังที่ปรากฏในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”

นอกจากนั้น ยังมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในอีกหลาย มาตรา ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่เป็นรูปธรรม ในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักอย่างไม่เคย ปรากฏมาก่อน ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ซึ่งจะขอยกมาเป็น ตัวอย่างในบางมาตรา ดังนี้

(1) การรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดย วิธีอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ว่า “บุคคลย่อมมี เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การ พิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น...”

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

(2) การรับรองเสรีภาพในการชุมนุมดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ...”

(3) การรับรองเสรีภาพในการรวมกันดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 45 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่ม เกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น...”

(4) การรับรองเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 47 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้...”

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

(5) การรับรองสิทธิในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 62 ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง...”

(6) การรับรองสิทธิในการเสนอกฎหมาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 70 ว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้...”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

สรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย 336 มาตรา จัดทำโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) โดยมีนายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญร่วมกับสมาชิกอีก 99 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งตามจังหวัดต่างๆ 76 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 23 คน สืบเนื่องมาจากพรรคการเมืองหลายพรรคหาเสียงให้มั่นนโยบายการปฏิรูปการเมือง ดังนั้น

นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยซึ่งเป็นรัฐบาล จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปทางการเมืองขึ้น โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาทางการเมืองให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน และวุฒิสภามาจากเลือกตั้ง 200 คน โดยคำนวณเกณฑ์ วุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดให้มีองค์กรอิสระต่างๆ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เป็นต้น นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติชัดเจนเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 17 :

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 17 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)

พุทธศักราช 2549

คณะปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข (คปค.)

นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน นำมาใช้เป็นหลัก ในการปกครองประเทศชั่วคราว ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมีจำนวน 39 มาตรา โดยได้ยกเลิกไปเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 แทนที่รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 18 มีผลบังคับใช้

- มี 39 มาตรา
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จำนวน 250 คน มาจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจาก คปค.
- สมัชชาแห่งชาติ เพื่อคัดเลือกสมาชิกเข้าสู่สภาร่าง รธน. มีสมาชิก 200 คน แล้วตัดให้เหลือ 100 คน

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2550

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550

ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 มีจำนวนมาตรา 309 มาตรา ช่วงที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 17 นั้น ได้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้มี "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" (ส.ส.ร.) กำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก จากนั้นได้ทำการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ และจัดให้มีการออกเสียง "ประชามติ" การลงประชามติมีขึ้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550 โดยผลที่ออกมาคือ ประชาชนลงคะแนน รับร่างรัฐธรรมนูญ 57% ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ 41% จึงทำให้ร่างรัฐธรรมนูญผ่าน และประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศต่อไป

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550

- เกิดจากการร่างของสภาร่าง รธน. 180 วัน
- เป็น รธน. ฉบับแรกของไทยที่ให้ประชาชนรับรอง ผ่านการลงประชามติ
- รัฐสภา ประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร จำนวน 480 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ 400 คน และ แบบบัญชีรายชื่อแบบแบ่งกลุ่มจังหวัด 8 กลุ่ม จำนวน 80 คน
- สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ 1 คน รวม 76 คน และจากการสรรหา จำนวน 74 คน
- ส.ส. เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ เมื่อรัฐบาลบริหารประเทศไปแล้ว 2 ปี โดยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกฯ ใช้จำนวน ส.ส. 1 ใน 5 และ การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี ใช้จำนวน ส.ส. 1 ใน 6
- ส.ส. เป็นอิสระจากพรรคการเมือง สามารถตั้งคำถาม อภิปราย ได้โดยไม่ต้องตามมติพรรค

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 19 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)
พ.ศ. 2557

-
- เกิดการรัฐประหารครั้งที่ 13 โดย คสช. (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ)
 - มีการดงหมวด 2 และ มาตรา 5 ของ รธน.50 ว่าด้วยเรื่อง **King** และการใช้กฎหมายตามประเพณีในกรณีที่ไม่มีมาตราเขียนไว้เป็นการอุดช่องว่าง
 - มาตรา 44 ให้หัวหน้า คสช. มีอำนาจสั่งการ
 - มีการใช้ระบบอำนาจคู่ คือ คสช. + ครม.
 - กำหนดรัฐสภา 2 ส่วน คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ + สภาปฏิรูปแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 :
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

-
- ประกาศใช้ 6 เมษายน 2560
 - มี 16 หมวด 279 มาตรา
 - หมวดที่ 1 บททั่วไป
 - หมวดที่ 2 พระมหากษัตริย์
 - หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
 - หมวดที่ 4 หน้าที่ของชนชาวไทย
 - หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ
 - หมวดที่ 6 แนวนโยบายของรัฐ
 - หมวดที่ 7 รัฐสภา
 - หมวดที่ 8 คณะรัฐมนตรี

หมวดที่ 9 การชดกันแห่งผลประโยชน์

หมวดที่ 10 ศาล

หมวดที่ 11 ศาลรัฐธรรมนูญ

หมวดที่ 12 องค์กรอิสระ

หมวดที่ 13 อัยการ

หมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวดที่ 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

หมวดที่ 16 การปฏิรูปประเทศ

สรุปประเด็น รัฐธรรมนูญไทย

มีผู้แบ่งกลุ่มรัฐธรรมนูญ จากการวัดที่ระดับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง
สมาชิกสภานิติบัญญัติ เป็น 3 กลุ่ม

1. สภาที่มาจากการเลือกตั้ง : สภานิติบัญญัติในกลุ่มนี้จะมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด
2. สภาที่มาจากการเลือกตั้งผสมการสรรหา : สภานิติบัญญัติที่เกิดมาจากการสรรหาทั้งหมดหรือบางส่วน โดยที่สมาชิกผู้มาจากการสรรหานั้นมีอำนาจมากพอในการจำกัดอำนาจสมาชิกที่มีมาจากการเลือกตั้งได้
3. สภาที่มาจากการแต่งตั้ง : ฝ่ายบริหารมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดหรือ เกือบจะเป็นเช่นนั้น

สภาที่มาจากกาเลือกตั้งทั้งหมด :-

ได้แก่

- 1.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 (ซึ่งสภาผู้แทนมีการเลือกตั้งโดยตรง ส่วนสภาสูงซึ่งเรียกว่า พฤษสภามาจากกาเลือกตั้งโดยอ้อม)
- 2.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ที่ทั้งสองสภามาจากกาเลือกตั้งโดยตรง)

สภาที่มาจากการเลือกตั้งผสมสรรหา :-

ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
7. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

สภาที่มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด :-

ได้แก่

- พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475
- ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502
- ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2515
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
- ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

ถ้าแบ่งตามการเป็นรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ใช้ชั่วคราว
หรือ ถาวร จะแบ่งได้เป็น

รัฐธรรมนูญชั่วคราว 9 ฉบับ

รัฐธรรมนูญถาวร 10 ฉบับ

การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่มาจากการรัฐประหาร ซึ่งมี
11 – 13 ครั้ง สุดแต่จะใช้เกณฑ์ใดจัด ดังนี้

1. รัฐประหาร 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรพร้อมงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา (บางคนไม่นับ)
2. รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 นำโดยพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา
3. รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดย พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.ร.ต.กวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์

4. รัฐประหาร 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการ
รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จี๋บังคับนายควง อภัยวงศ์
ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบตำแหน่งต่อให้ จอม
พล ป.พิบูลสงคราม (บางคนไม่นับ)
5. รัฐประหาร 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 นำโดย จอมพล ป.พิบูล
สงคราม ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง
6. รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
ยึดอำนาจรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม
7. รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
ยึดอำนาจรัฐบาล จอมพล ถนอม กิตติขจร
8. รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นำโดย จอมพลถนอม กิตติ
ขจร ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง
9. รัฐประหาร 9 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชะลออยู่ ยึด
อำนาจรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

10. รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 นำโดย พล ร.อ.สงด ชะลอ
อยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
11. รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำโดย พล อ.สุนทร คง
สมพงษ์ ยึดอำนาจรัฐบาล พล อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ
12. รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดย พล อ.สนธิ บุญย-
รัตกลิน ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร
13. รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พล. อ. ประยุทธ์
จันทร์โอชา ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการนิวัฒน์ธำรง บุญทรง-
ไพศาล (ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีหลังยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูก
ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่ง)

สรุป รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ

ประกอบด้วยคำว่า “รัฐ” หมายถึง บ้านเมืองหรือแผ่นดิน
คำว่า “ธรรมนูญ” หมายถึง บทกฎหมายที่วางด้วยระเบียบการ
“รัฐธรรมนูญ” จึงหมายถึง “กฎหมายว่าด้วยระเบียบการ
ปกครองแผ่นดินหรือรัฐ” หรือหมายถึง “กฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการ
ปกครองประเทศ”

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

1. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดระบอบการปกครองและกติกาทางการเมืองของรัฐ (เป็นการระบุรูปแบบการปกครองของรัฐธรรมนูญนั้น เช่น ประชาธิปไตย สังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์)
2. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดให้องค์กรของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจ โดยหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายตุลาการ เพื่อไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจตามอำเภอใจ และเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

3. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่ง การสิ้นสุดของตำแหน่ง ตลอดจนความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการได้ตำแหน่ง การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งอาจได้มาโดยการเลือกตั้ง การแต่งตั้ง หรือการสิ้นสุดตำแหน่งต่าง ๆ โดยการตาย ลาออก ต้องคำพิพากษาให้จำคุก หรือ การถูกถอดถอน เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

4. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งถือเป็น “สถานะพิเศษ” ของรัฐธรรมนูญ คือ “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ชัด หรือแย้ง กับรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

5. ความคุ้มครองพิเศษสำหรับกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขมีกรอบในการแก้ไขตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งทำได้ยากกว่าการแก้ไขกฎหมายธรรมดา

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

จากการพิจารณาเหตุของการร่างรัฐธรรมนูญทั่วโลก สามารถสรุปได้ว่า
รัฐธรรมนูญ มีที่มาจากด้วยสาเหตุ 4 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนระบอบการเมือง (**regime change**) เช่น การเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองหลังการล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและกลางหลัง พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

2. การฟื้นฟูประเทศหลังจากความพ่ายแพ้ในสงคราม เช่น กรณีญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง จึงต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญเสียใหม่ เพื่อจัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภามันการเมือง ตลอดจนบทบาทในทางการทหาร ซึ่งยังผลให้จักรพรรดิญี่ปุ่นกลายเป็นสัญลักษณ์ของชาติ

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

3. การประกาศเอกราชใหม่ เช่น ประเทศอินเดียและปากีสถาน และประเทศในกลุ่มแอฟริกา ช่วง ค.ศ. 1950s -1960s

4. การรัฐประหาร (**Coup d'etat**) เป็นการเปลี่ยนรัฐบาล โดยการใช้กำลังบังคับเพื่อล้มล้างรัฐบาลเก่า แล้วกุมอำนาจรัฐ เพื่อสถาปนารัฐธรรมนูญใหม่อีกครั้ง เช่น กรณีการรัฐประหารของประเทศไทย

แนวข้อสอบ

- 1.ให้ไปดูว่า รัฐธรรมนูญคืออะไร มีลักษณะอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร
- 2.ให้ไปดูที่มาของรัฐธรรมนูญ